

Ljubljanski

VIVON

Leposloven in znanstven list.

Štev. 2.

V Ljubljani, dne 1. svečana 1892.

Leto XII.

Haranova želja.

Romanca.

Duh pred Harana priplava,
Dé mu od veselja vnet:
»Haran, tvoja pot je prava,
Kakor duh si čist in svet.

»Živi dvajset let v samóti,
Móli, svet preziraj vès,
Strásti v duši svoji króti,
Bičaj se in búdi kès!

»Kádar mine let število,
Na perotih priveslam,
In naklónim za plačilo,
Česar žélel bodeš sam.«

Duhu odgovarja Haran:
»Bógu hvala, če sem čist,
Upaj, in ne bodeš varan,
Jaz ostanem vedno ist.«

Haran odpové se části,
Ródni svoj ostavi grad;
Srčno se upira strásti,
Svètnih ni ga skrb naslád.

Logov ne, ni vrtov rožnih,
On paščáv je tihih góst.
Číta le iz knjig pobožnih,
Biča se in ceni póst.

Vedno pa besedam ónim
Pot odpira v srčni hram:
»Za plačilo ti naklónim,
Česar žélel bodeš sam.«

Dvajset mine let spokornih,
Harana pokliče duh:
»Haran, mož krepostij vzornih,
Danes je odprt moj sluh.

»Mnogo žéli, žéli pravo,
Vse ti dam, kar hočeš lé!
Haran nagne sivo glavo,
Tiho misli, glasno dé:

»Dáj življeuje s čašo upa,
Dási je ukus gorjup,
Človek ne boji se strupa,
Ako s trupom pije — up.

»Večno rad takó bi živel,
Kakor žil sem dvajset let,
V sladkem upanji osivel —
Upati pričnem naj spet!« . . .

Bère, móli v črni halji,
Upov sládko čuti kál.
Duh šepeče v sinji dalji:
»Haran, pravo si odbral!«

Filodem.

Na Gospesvétskem polji.

Glej, suče meč na vse strani
Na stolu novi knez:
»Osveta tujcem«, govori,
»A svojcem bodem — jez!«

Zveni iz tisoč krepkih grl
Do néba ljudstva klic:
»Naš novi knez zaščitnik vrl
Domačih je pravic!«

Volišče národ zapustí,
Ostavi s knezom plan,
Junaško zrè v bodoče dni
Slovenski Gorotán.

Grobišče danes je poljé,
Prebiva tujec tod —
A kdo li méni, kdo pové,
Kje prejšnji — naš je rod? . . .
y.

Zimska vožnja.

Pokril je beli sneg raváin in gríč,
In lena megla se nad snegom plazi;
Težkó hropèč utrjeni konjčé
Po zameteni, slabi cestí gazi.

Tù ali tam v ravnini mi čepí
Pohlevna kočá za zametom skrita,
Tù ali tam ko senca mi stojí
Samotna smreka v sneg in noč zavíta.

Oh, dolgo že se nisem vozil tod:
Po gladkih potih sem predirjal mesta,
A vender mi je vedno in povsod
V spomin se vračala ta slaba cesta.

In vračale so ure se bridké,
Ki s a m prebil sem jih v otožnem časi . . .
A glej! Zdaj hiše, kočé se gosté —
Dà, spet sem v znani, dragi górski vási!

Tam góri še brlí jedina luč.
Sicer mrtvó vse . . . Ni ne čuješ glasa.
Obstal je konj . . . Zaškripal v durih ključ . . .
Ná, déklica, me zopet, črnolasa!

Radmir.

Kdaj solnce sine mi?

V jesensko noč sem zrla tožno,
Vihar je bučal v nji strašán,
A po nevihti jutro rožno,
Svetíl sem zopet zrla dan.

Razsajal bój je v duši moji,
Umiril se je krut vihář:
Slovó sem dala sreči svoji . . .
Kdaj solnce sine mi? Nikdár! —

Cvetána.

Stari naslanjáč.

Bajka. Spisal S. P.

(Dalje.)

Domnil nisem, da bi bili kdaj prej takó samí in zapuščeni, kakor smo bili sedaj. Vrata so bila na iztežáj odprta iz sobe v sobo; nikogar ni bilo, da bi jih zapiral in vsaj nekoliko pospravljaj po sobah, kjer je bilo vse razvlečeno kakor še nikdar, odkar sem služil na grofovskem dômu. Po vsem kar, sem videl in slišal poslednje dni, nisem si upal misliti, da se dobri grof še kdaj vrne med nas. Ali takó tudi ni moglo ostati; brez gospodarja nihče ni na svetu, ne človek, ne stvar, in menda niti mi ne ostanemo. Takó ugibaje začujem iz druge sobe ženski glas. Skoro tudi zapazim, da počasi stopata proti naši sobi kuharica in hišna. Prva je bila že starikasta ženska, druga pa še mlada déklica, katero je grof nedavno vzel z graščine v mesto. Ko prideta pred garnituro, tedaj me kuharica nekoliko odmakne, in mimo mène gredé pozove tovarišico svojo:

»Le-sèm sédi, Rezika, k mēni na zofo; zakaj se ne bi tudi medve danes čutili nekoliko gospódski, ko se naša gospodičina povzdigne v grofico?»

»Veste kaj, Marijanica,« reče hišna in séde poleg kuharice na zofo, »mēni se pa le čudno zdí, da ga je hotela.«

»Takó sodiš danes, ko si še neizkušeno deklè; za deset let bodeš govorila drugače. Gospá in grofica! To ni karsibodi; grofa in barona tudi nima vsaka za priči, nikar da jo poroča sam škof! To se zgodí le malokdaj in ne vsakomur, najsi plača ne vém koliko. Kar sem jaz v Ljubljani, ne pomnim, da bi bil škof koga poročal. To je kaj posebnega.«

»Ne rečem, da ni, ako bi bila poroka v cerkvi; ali domá v škofovi kapelici, saj ju nihče niti videl ne bode.«

»Videl, videl!« zavrne jo kuharica nejevoljno, »saj poroka ni zató, da bi ljudje zijála prodajali. Sevédá, ti bi jo rada bolj bahaško, takó kmetsko, da bi za teboj bálo vozili, s samokresi pokali in da bi bila vsa vás po konci! Gospóda take stvarí rajši opravljajo na tihem, in v tem se popolnoma ujemam ž njimi. Ko bi se kdáj možila, poročila bi se tudi jaz brez hrupa kár skrivaj.«

»Bodisi,« odjenja hišna in jo vpraša dalje: »Ali povejte mi, Marijanica, kakó se je vender zgodilo to, da je grof vzel za ženo nekdanjo hišno svojo? Saj bi bil dobil nevest plemenitega stanú, kolikor bi jih hotel!«

»Dobil bi jih, dobil, ako bi bil neumen,« reče kuharica, »toda naš gospod v svojih letih ne potrebuje žene ne záse, ne za svet, ampak treba mu je nekoga, ki mu bode dobro stregel. Zató pa ne bi našel boljše ženske od naše gospodičine. Nekam čudno je imeti noč in dan tujo žensko v hiši; ljudje so hudobni in si hitro káj izmislijo. Zató je na vsako stran bolje, da se je poročil ž njo. Sevédá tù v Ljubljani bi bilo skoro nemogoče; kadarkoli bi stopila čez hišni prag, ozirali bi se ljudje po nji in obirali 'kmetsko grofico', ali na Dunaji, tam se nihče ne bode menil zánja; hodila in vozila se bodeta skupaj v cerkev in v gledališče, na izprehode in kamorkoli bodeta hotela; v visoko družčino pa stari grof itak ne bode več hodil. In ko bi tudi kdáj šel, ona bi mu ne bila na sramoto. Saj se zná vésti, kakor da je res 'od stanú'. Bistre glavice je; pokojna grofica jo je vzela popolnoma mlado k sebi, pošiljala jo k nunam v šolo in jo tudi sáma vzgajala takó, da bi ji bila za postrežbo in za družčino. Ko je videla, da ji deklè ugaja, preoblekla jo je gospódski in jo povsod jemala s seboj. Kesala se ni, zakaj ko je skoro nató zbolela in ležala dolgo dolgo, lajšala ji je hvaležna déklica trpljenje in ji stregla z vso ljubeznijo srca svojega, da ji ródna hči ne bi mogla bolje. Blaga gospá je bila kár ginjena, in pogostoma jo je priporočala grofu, naj po nje smrti on skrbi zánjo. Tudi v hiši je vse preskrbovala namesto bolne grofice, da je šlo po starem tiru. Grof si po smrti žene svoje ni mogel želeti boljše gospodinje od nje strežnice, in jo je obdržal za 'gospodičino'; sedaj pa mu je 'gospá', in prav je takó.«

»Ako bi bil on mlajši, bilo bi že, ali takó star!« ugovarja hišna. »Toliko rečem, ljubši mi je mlad siromak nego star bogatin.«

»Nič se ne bój, saj ne bode ne jednega ne drugega!« odreže se zopet kuharica. »Kdo se méni za ubogeга pòsla, najsi je služil v gro-

fovski hiši? Dobrega pol veka sem prebila pod to streho; sile mi ni bilo, in tudi prihranila sem si precëj, toda sedaj? Iti moram od tod, kjer sem bila kakor domá. Ali kam? Za drugo službo nisem, in brez dela tudi ne morem biti. Poskusila bodem s študenti; za življenje bode že, pa bodem vsaj sáma svoja. Res, žalostno je, ako se razdere takó stara domačnost! Kár groza me je jutrišnje dražbe, toda saj me ne bode blizu. — Rezika, nekdo je pozvonil, skóči na hodník gledat, kdo je. Takoj pridem za tabo; morda je že oskrbnik, da vse pripravi za jutri.«

Do konca sem zvesto poslušal pogovor teh dveh grofovskih služnic, ki sta mi razjasnili vse dogodbe zadnjih dnij. Samo kar je kuharica rekla o neki »dražbi«, tega nisem umel in sem se ž njo bal jutrišnjega dné, dasi nisem védel, zakaj. Kuharica je ugenila, da je bil oskrbnik, ki je pozvonil. Tudi ta se je izpremenil. Kadar je prej prišel grofu poročat, kakó je na graščini, stopal je rahlo po svetlih tleh in govoril tiho, danes pa je kresal po sobah kakor okoren drvár, zarenčal izpod ščetinastih brkov sedaj pa sedaj káko besedo, in vsaka stopinja se je poznala za njim, ker si pred vrati ni odrgnil nog. Nekoliko je pogledal po sobi in takoj zopet odšel, toda po obedu se je vrnil z dvema težákoma ter s kuharico in hišno. Ne bodem pripovedoval na široko, kar se je godilo sedaj. Znesli so nas in vse ostalo pohištvo v véliko sobo tik hodníka in nas čez noč zaprli kakor jetnike. »Kaj bode z nami?« mislil sem si in od samih skrbíj nisem mogel spati; šele proti jutru sem nekoliko zadremal, ali tedaj sem imel strašne sanje in ko sem se vzbudil, bolela me je silno glava.

V tem sem zaslišal rožljanje ključev in se spomnil dobre naše gospodičine. Toda bila je le kuharica, ki je odprla vrata na hodník na iztežáj, potem pa s hišno prinesla mizo, postavila jo za vrata in okolo nje namestila nekoliko stolov. Sedaj so polago ma dohajali tuji ljudje, moški in ženske, gospódski in preprosti, in vsi so obstali na hodníku. Nekateri so tiho čakali, drugi so izpraševali kuharico ali hišno, nekateri so pa stopali čez prag in se ozirali po nakopičenem pohištvu. »Jakop je tudi že tù«, reče nekdo, in vsi se obrnejo proti stopnicam, na katerih se sedaj pokaže mlad mož srednje rasti. Pod nosom in po bradi je popolnoma obrít, le pod ušesi mu črne ščetine robijo rdeča lica. Imel je nekoliko ponošeno suktnjo gospódskega kroja in na glavi črno ploščato kapo z usnjeno strešico nad čelo m. Kuharica nekaj zašepne hišni in odide; videl je nisem več. Spomnil sem se, kar je rekla včeraj, in premišljaj, ali se je morda tolikanj bala tega človeka. Toda že je stal strašni Jakop na pragu in takó hudó

uprl váme ostre svoje oči, da sem bil kakor uklet. Kàr odleglo mi je, ko je zopet stopil na hodník, kjer se je začelo živahno gibanje. Oskrbnik z velikim pisanjem v roki in droben gospod s cesarsko kapico sta se nekaj menila; potem je poslednji sédel za mizo, nateknil naócnike in pregledoval pisanje. V tem prinese mož v dolgi črni suknji, menda birič, tinte in česar je sicer treba, na drugi stráni vrat pa se postavi mestni bóbnar. Prav kislo se drži in čmerno gleda, kdaj mu gospod namigne. Ljudij se je nabralo precèj, ali Jakop je bil najveljavnejši med njimi; in čudno, vsi so ga poznali in ga klicali kàr po krstnem imeni kakor domačega človeka ali dobrega prijatelja. On pa jim je nekaj pravil, da so se na glas smijali. Govoril je hitro in mahal z rokami, kakor da zdajci koga počí po obrazu.

Povedal še ni do kraja svoje povesti, ko bóbnar pri vratih zabobna. Jakop se hitro obrne in stopi prvi k mizi, za katero stoji gospod s cesarsko kapico in nekaj govori. Za njim so tiščali tudi ostali ljudje, in taka gneča je nastala pri vratih, da nisem mogel umeti ničesar, kar se je godilo zunaj. Čul sem posamezne udarce po bobnu in veden klic: »Prvič! Drugič! Kdo dá več?« Kàr zazebló me je, ko je isti glas zakričal: »Garnitura s stolci in naslanjáci osemdeset goldinarjev! Kdo dá več?«

»Jaz dam petinosemdeset,« zavrne oblastni Jakop med vrati.

»Jaz devetdeset!« oglási se lepa visoka gospá, ki se je nekoliko prej prerila skozi množico ter zadovoljno tipala in ogledovala méne in moje tovariše, da sem takoj védel, kaj namerja z nami. Srce mi je igralo od veselja, ko se je pogajala za nas, zakaj nekaj mi je reklo, da bode vse dobro, le Jakopu ne v pest. Toda Jakop ni odjenjal, ampak ponujal vedno več nego lepa gospá, ki je napósled umolknila. Zopet je zakričal hripavi glas na hodniku: »Prvič! Drugič! Tretjič! Kdo dá več?« Nihče se ni oglasil, in bili smo Jakopovi.

Méni se je kàr zmračilo, in omedlel sem. Nič ne véim, kakó dolgo se nisem zavédel; šele hladna sapa in otlo bobnenje pod mano sta me vzdramila. Peljali so nas čez most. Naloženi smo bili drug na drugega na vozičku, katerega je vlekel čvrst težák, dočim je Jakop potiskal zadi in pazil, da se nismo zvrnili. Onikraj mosta smo zavili na levo stran, peljali se ob Ljubljanci še nekoliko nizdolu in obstali pred črnimi železnimi vrati. Težák se globoko oddahne in si otira znoj z obraza, Jakop pa potegne iz žepa velik ključ in odprè obe železni krili na iztežáj. Ko nas varno zložita z vozá, neseta nas vsakega posebej v temen mrzel hram, kjer je nakopičeno toliko raznovrstnih stvari, malovredne in prazne šare, da se ni móči geniti. »Kaj bode mo

mi tukaj, in kam nas deneta?« mislim si, ko me težak prvega prinese čez ta grozni prag. Toda Jakop ni kár nič v zadregi; hitro skače semtertjã in tù kãj preloží, tam kãj vrže na drugo stran, in skoro izprazni toliko prostora, da nas moreta za silo tesno namestiti; saj itak nismo imeli nobenega opravila, samó da smo bili pod streho. Ko smo zopet vsi skupaj, zaloputne Jakop težka vrata in nas zaklene.

Sedaj nam je bilo res kakor v ječi, ali pa še huje. Ne da bi kje brlela svetilka kakor pri mrličih, ali da bi skozi razpoko predrlo nekoliko solnčnega ali mesečnega svita, ampak temno je bilo kakor v rogu, in ničesar nisem videl nego črno. Geniti se tudi nisem mogel in nisem smel; zakaj ako bi se le malo premeknil ali iztegnil, zadel bi se ob kakšno stvar, ki bi potem sunila drugo in tretjo in takó dalje; vsa ta čudna grmada pa bi se utegnila podreti náme in me polomiti. Saj me je bilo dosti strah, ko se je góri na vrhu nekaj s svojo težo nekoliko sesedlo in je potem vse zaporedoma zaškripalo do tãl. Sicer sem se popolnoma udal v trdo usodo svojo, saj ni moglo priti nič hujšega več náme, in skoro sem trdo zaspal. Nič se mi ni sanjalo, in popolnoma prerojen in krepak sem se vzbudil, ko je šinila miška mimo méne in se z repom svojim oplaznila ob krivo mojo nogo. Sedaj šele sem mogel mirno presojeti žalostno usodo svojo in tolažil sem se, da morda ne bodemo dolgo tukaj. Ako bi le ne bilo takó grozno temno v našem zaporu; za prvi čas bi si ogledoval novo družčino in morda bi po nji mogel kãj sklepati za svojo prihodnjost. Ali vedno jednako je bilo temno, in védel nisem, ali je zunaj dan ali noč. Pustil sem torej to in se zamislil v prejšnje lepe čase, ki sem jih prebil na grofovskem dômu. Kaj neki počnè dobra gospodičina, ki me je takó prijetno kratkočasila poslednje dni? Kaj stari grof? Kaj njega strežnik? Vseh sem se spominjal in si mislil, ali pač še kdãj vidim koga izmed njih.

Takó sem premišljal dolgo dolgo, in napósled je venderle zaropotal ključ v ključanici. Vrata zaškripljejo, in na pragu stoji oblastni Jakop, naš gospodar. Duri odprè na iztežãj, odprè tudi okno, zamreženo kakor pri ječah, potem pa prebira bogastvo svoje in se sósebnó zadovoljno ozira na nas. Bil je lep dan, solnce je prijazno sijalo, dasi še ni moglo zasijati na naša vrata, ki so gledala proti zapadu. Jaz sem bil zadovoljen, da sem le zopet kãj videl. Nove družčine nisem bil nič kãj vesel; bile so do cela drugačne stvari, nego smo bili mi, preproste, stare in polomljene. Kãr sram me je bilo, da smo morali biti mi grofovski med njimi, ki nismo nič pristojali drug drugemu, in umeti nisem mogel, čemú nas je Jakop prav za prav

kupil in gnal céno takó visoko; rajši nas bi bil pustil óni gospé, ki nas bi bila imela takó rada. V tem je Jakop namestil pred vrata nekoliko miz, znosil nánje raznega drobiža, ne da bi vmes postavil le količkaj vredno stvar, dasi jih je imel dovòlj v hramu. Kakor bi hotel zasramovati samega sebe pred svetom, razložil je staro zarjavelo železnino, ponošene čevlje in škornje, na pol potrte ure, popolnoma zakajene steklenice in drugo obrabljeno posodo. Dvojil nisem več, da ima Jakop vse te stvari na pródajo, in začel sem upati, da nas kdo kupi in reši te grde družčine. Ali glej! Prihajali so le preprosti in siromašni ljudje, in kolikor menj je bila stvar vredna, prej jo je kdo kupil. Moj up je zopet splaval po Ljubljani, zakaj taki ljudje nas izvestno ne odkupijo.

V tem pride čvrst Gorenjec najlepše moške dóbe; soditi po novih jirhastih hlačah, mora biti tudi denaren.

»Dober dan, oče!« pozdravi ga Jakop prav prijazno in mu stopi nekoliko naproti, »kaj pa bi radi? Prav močne lopate imam in tudi nekoliko motik; ali potrebujete kaj cókelj za koló ali morda železno verigo? Kaj pa burklje za mater, da bodo lonce v peč devali; prav po ceni jih dam, na pol zastonj.«

»Ničesar ne potrebujem, hvala Bogú,« zavrne ga kmet ponosno, »le takó sem hotel nekoliko pogledati, kaj imate.«

»Vsega imam, česar si kdo želí,« pobaha se Jakop, »le sém stopite, najlepše stvari imam v prodajalnici, da se ne zaprašé in da jih ne zmoči ploha. Človek se trudi in trudi, da bi kaj zaslužil, toda napósled ima le škodo in izgubo.«

Mož stopi v našo ječo, ali takó zvano »štacuno«, ne da bi se mnogo menil za Jakopove besede; tem radovedneje pa se ozira po mnogovrstnih stvaréh. Najbolj se zagleda v podobe, in sósebnó po volji mu je jedna na platno slikana, ki sloní tik méne med nogami prekopicnjenega stola.

»Ta pa ta, oče!« pravi Jakop. »Kaj ne da, lepa je?«

»Res je lepa,« pritrdi mu kmet, »koliko pa hočete zánjo?«

»Prodati je nisem mislil; ravno sem jo pripravil, da jo zvečer vzamem s seboj domóv. Vender bodisi, vam jo dam za dva goldinarja; prav toliko je tudi méne stala, ko sem jo povrhu kupil z mnogimi drugimi stvarmi, saj drugače bi je niti ne bil dobil.«

Mož seže v žep po listnico in odšteje dva goldinarja. Jakop ju hitro vzame in že pripravlja popir, da bi zavil podobo. Zdajci ga mož ustavi, rekši

»Še to mi povejte, kakšen svetník pa je to, katerega ste mi prodali?«

»To ni svetník,« odreže se mogočno Jakop, »to je tržaški gubernêr.«

»Kaj? Gubernêr!« ujezi se Gorenjec. »Kâr hitro mi vrnite moja goldinarja; ‚pijontarja‘ pa nečem, če mi ga tudi zastonj daste.«

Hoté ali nehoté vrne Jakop óna goldinarja, katera kmet zopet dene v listnico. Nató mož nejevoljen odide, ne da bi še kâj rekel.

Takó je potekal dan za dnevom, in hitro mi je mineval čas, ko sem opazoval ljudi, dohajajoče in odhajajoče. Vpraševali so po tem in ónem in mnogo so pokupili, le za nas, za garnituro, menil se ni nihče. Jakop je zmajeval z glavo in rekel: »Preveč novcev sem vteknil v to stvar; ako je skoro ne prodam, ne bode dosti dobička.« Takó preudarja na pragu stojé sam v sebi; kar se mu zasvetijo oči, in hitro se odkrije in pozdravi:

»Dober dan, gospá; ali se pogodiva za garnituro? Včeraj bi jo bil že skoro prodal; óni tuji ljudje, ki stanujejo na Viderčanovem grádu, hoteli so jo imeti kâr po sili, toda rekel sem, da je že na pol obljubljená, naj se zopet oglasé morda za tri dni.«

»Kaj to mêní, komu obetate in prodajate svoje stvari?« reče lepa gospá, ki sedaj stopi v štacuno in zopet oči poželjivo obrača na nas, kakor takrat na dražbi pri grofu.

»Gospá, nalašč me nečete umeti,« dobrika se ji premeteni Jakop, ki je takoj ugenil, iz kakšnega namena je prišla, »čuval sem jo za vas; še od zadnjích se spominjam, kakó vam je bila po volji, in védel sem, da pridete pónjo.«

»Ne vé m, kakó bode. Ako mi jo tolikanj privoščíte, zakaj mi je pa na dražbi niste pustili?« ugovarja mu ona.

»Ej, gospá, trgovina je trgovina. Zakaj pa ste vi primikali? Le jedno besedo da ste mi zašepetali in prepustili vse mêní, in bolje bi bilo za oba. Jáz bi bil garnituro dobil ceneje in bi jo vam tudi prodal ceneje. Živeti moram tudi jaz. Vender, kaj vam za nekaj desetakov več ali menj! Še zmiraj je dosti po ceni; sáma žima je toliko vredna, kolikor zahtevam za vso garnituro z mizo vred.«

Gospá nas zopet tiplje kakor kdo, ki umeje take stvari, in pritrdi: »Kar je res, to je res; žima je najboljše vrstí. Ako ne bi védela, da so delali pri grofu garnituro domá, ne bilo bi me niti blizu; ali dobra žima, ta me je mikala.«

Jakop zná gospé prigovarjati čimdalje bolj, in skoro se pogodita. Vesel, da se je iznebil garniture, misli premeteni barantáč takoj na

novu trgovino. »Še nekaj imam za vas, gospá,« reče ji, »prav lépo sliko z uro in muziko. Vidite, tam góri jo imam; spodaj je mórje, na pečini grad s pravo uro, in ondu je gora Vesuv. Kadar se navije, oživí kár vsa podoba; gora piha ogenj, ura kaže in bije, a po zadnjem udarci se vsako uro oglasi kratka godbica. Pri vseh ljubljanskih urarjih ne dobite takó umetno zložene ure in podobe zajedno. Kupil sem jo na dražbi pri prejšnjem generalu, ki jo je bržkone prinesel z Laškega. Prístojala bode nad zofo kakor nobena druga stvar.« Gospá se dá pregovoriti in kupi tudi podobo z uro.

Méni je kár srce utripalo od veselja, da pojdemo zopet iz tega hrama, ki so ga zvali »štacuno«. Takó sem se zamislil v negotovo prihodnost svojo, da niti ne véim, kakó so nas preselili. Iz sánj me vzbudí šele radostno kričanje otrok, ki v lepi sobi skačejo okolo nas, sédajo sedaj na tega, sedaj na drugega izmed nas in nepotrpežljivo čakajo, ko zabija hlapec Miha v zid velik kavelj za novo sliko z uro. Za otroki je stala njih mati, óna lepa visoka gospá, ki se je na dražbi pri grofu prvíkrat zagledala váme. Govorila ni, ali videl sem, da tudi ona težko čaka, kdaj bode zopet vse v redu. »Dobro bode,« reče Miha, prime s krepkimi rokami težko uro in jo obesi na kavelj. Nató vzame ključ in navije uro, muziko in »ogenj« na Vesuvu. Otroci kár strmé; ura in godba jim nista neznani, ali kaj je óno, kar se kadí iz gore? Ali gorí? Lojzika, najstarejša sestra, ki je že hodila v šolo, raztolmači jim, da je to sopka ali ognjeník. V tem nas mati in Miha namestita prav takó, kakor smo stali pri grofu.

(Dalje prihodnjič.)

Svetilki.

Svetilka, lehnó dogorévaj mi,
Temò le še dolgo presévaj mi!

Kadàr mi prijazni tvoj vgasne trak,
Zagne me tajnostuo mrkli mrak.

Poslédnje sem nóvce za olje dal,
S poslédnjo žveplenko sem te prižgal.

A mrklega mraka je méne strah:
Zlih bésov borjénje bi gledal plah . . .

Svetilka, lehnó dogorévaj mi,
Temò le še dolgo presévaj mi!

J. K.

Misli s česke razstave.

Spisal —r—.

(Konec.)

N eizmerno poučna je bila razstava tudi za slovansko vprašanje. Česki narod je najjasnejši dokaz, da novodobna kultura koraka od zapada na vzhod in da je nevarna le onim, ki se ne znajo sami braniti z njenimi pomočki. Na tej resnici ne morejo ničesar izpremeniti vse teorije ruskih in drugih »slavjanoflov«, ki iščejo slovanstva v kmetavstvu in zaostalosti. Pravdal sem se nekdanj s takim Rusom in mu v dokaz, kako malo morejo pomagati Čehom v njih vsakdanji borbi za življenje, navajal razne strokovnjaške česke časopise, kakeršnih še Rusi nimajo. Odgovoril mi je na to porogljivo: »Āto už po německí!« Da, nemški, ako že hočete, ali za to českega kmeta ne iztesnjava Nemeec kakor ruskega povsod, kjer se stikata na širokem ruskem jugovzhodu, tako da ruski listi že nekaj let kličejo vlado na pomoč, naj razširi prepovedi, ki so veljavne proti tujcem v poljskih in litevskih gubernijah — mi jih niti za jedno vas ne moremo imeti — še dalje na vzhod. Ne morem tukaj bolj osvetljevati tega vprašanja; omenjam le, da so po isti teoriji Moravani že večji Slovani, in računja se nanje, da se bodo od Čehov še odcepili; popolnoma pravi Slovani pa so šele Slovaki! Ali si morete misliti hvaležnejši predmet za ironizacijo, ako bi stvar sama po sebi ne bila tako žalostna? Smešno pa je, da se celo na Slovenskem vzdržuje listič, ki ima nalogo, da brani jednake nazore!

Praška razstava pa je tudi vsakega človeka, ki ima oči, da vidi, lahko prepričala, da je panslavizem res strašilo, katero si izmišljujejo naši sovražniki, dasi ne brez pomoči politiških naših otrók. Je li mogoče, da bi narod, ki ima tako vsestransko razvito individualnost, svojo tisočletno in slavno zgodovino, in se je s svojimi močmi v neugodnih razmerah zopet vzpel na odlično mesto, vse to žrtvoval komu drugemu? Pisali so sicer starejši česki pisatelji, in sliši se lahko celo danes semtertja med Čehi, da so pripravljeni vzprejeti kakov vslovanski jezik, ali to so bile v svojo dobo dobrodušne, dandanes so brezsmiselne deklamacije. V politiškem oziru so pa česki državnopravni ideali in terjatev, naj se avstrijski cesar kot dedičin česki kralj tudi krona, naravnost negacija panslavizma, ki si predstavlja, da mora Av-

strija izginiti in ž njo tudi habsburška dinastija, ali pa ta vsaj biti potisnjena kam drugam.

Pokazalo pa se je na česki razstavi, da je seme slovanske vzajemnosti, katero so večinoma tudi Čehi zasejali, prineslo že obilen sad. Českega uspeha so se veselila vsa slovanska plemena, in Praga je bila za razstave res slovanska Mekka, ki je privabljala toliko Slovanov, kakor še do sedaj nobeno drugo mesto. Poljaki so priromali oficijalno petkrat, vselej v velikem številu, Slovenci so bili tam trikrat, Hrvatje dvakrat, izostali niso Slovaki, Rusini, Srbi iz kraljevine in celo Bolgari, katerih je mnogo vlada sama poslala iz vse kneževine. Koliko pa je bilo v Pragi manjših skupin in posameznih oseb iz širokega slovanskega sveta! Saj se je pot tudi poplačal. Praga zaostaja sicer po velikosti za Varšavo in ruskimi stolicami, ali tako lepo ni nobeno slovansko mesto (po leži se more ž njo meriti le Kijev); toliko starinskih spomenikov, navzlic vsem burjam ohranjenih s tako pieteto, ni v Krakovu in Moskvi, s tako slavno zgodovino se ne more hvaliti nobena slovanska stolica. Čehi pa ne ljubijo samo svoje zgodovine, ampak jo tudi poznajo. Marsikaj je bilo na razstavi jedinskega, in tako ste tudi videli dve mapi Prage z leta 1419. pred husitskimi boji s takratnimi imeni ulic, s hišnimi številkami in z označenjem hiš, v katerih so stanovale osebe, takrat zgodovinski važne. To je delo prof. V. V. Tomka, in z enakim se ne more ponášati nobeno evropsko mesto. In kako lepo in mogočno se razvija Praga v našo dobo! V poslednjih desetletjih so poleg nje vzrasla nova mesta; navzlic pičli avtonomiji je Praga neizmerno važno središče industriji, obrtu in trgovini; takisto se odlikuje s svojim znanostnim in umetnostnim življenjem. Dasi je stolica dvojezične dežele in ima celo nemško vseučilišče in več srednjih šol, vendar je Praga po svojem jedru bolj česka, nego je Zagreb hrvaški, Buda-Pešta madjarska, ali Peterburg ruski. Ta skoro neverjetni pojav objasnjujejo zgoraj omenjene prednosti Čehov pred drugimi Slovani in narodi na jugovzhodu. Res, to še ni dolgo tako. Marsikateri Čeh si je moral reči, ko je po mnogih letih iz tujih krajev prišel zopet gledat svoje »matičke«: ko smo bili še mladi, vsega tega niti v sanjah nismo pričakovali! Saj so celo slavnemu slikarju Kossaku zaigrale solze v očeh, ko je privêdel na razstavo poljske umetnike in literate in pri pozdravu omenil, kakšna je bila Praga pred 40 leti, ko jo je prvič videl.

Ako je že Praga sama morala navduševati vsakega Slovana, koliko bolj še razstava, kjer si je lahko ogledoval čuda, ki jih ustvarja njegov brat. Razstava pa ni samo razveseljevala očesa in srca, ampak

vsakdo je ž nje odhajal z dobrimi nauki, zlasti pa z zavestjo, da noben narod ni izgubljen, ki se sam ne zapusti. Kake težave in boje je moral prebiti maloštevilni česki narod, obkoljen od mogočnega soseda, da je dosegel take uspehe s svojimi močmi! V tem oziru ni bil nikdo tako kompetenten sodnik kakor Poljaki, pri katerih gotovo ni pogrešati narodnega ponosa. Izmed gostov je prišlo največ Poljakov na razstavo, okolo 5000 ljudi, kar je res velikansko število, seštevno če pomislimo, da so politiški odnošaji med avstrijskimi Poljaki in vladajočo česko stranko precèj napeti in da ruski Poljaki ne morejo nastopati korporativno. Vender imata oba najbližja soseda toliko skupnega ne samo v jeziku, veri in omiki, ampak tudi v svoji minulosti, da mimohodna politiška konstelacija ne more uničiti iskrenih simpatij. Morebiti še bolj pa je mikal Poljake vzgled Čehov. V poljskih politiških in strokovnjaških listih lahko vedno berete, česa naj se učí Galicija od Česke; v Varšavi se jako brigajo za česko kulturno življenje, in tam izhajajo prevodi mnogih českich del. Razstava pa je razvila pravo »pragomanijo«, kateri ni nikdo odrekal opravičenosti. Na banketu, s katerim so se na tretjem izletu, katerega bi lahko imenoval aristokratiškega, poslovili Poljaki, zahvalil se je J. knez Świdrygiełło-Świderski začetniku izleta v verzih te-le vsebine: »Hvala Ti lepa, da si nas privedel v zlato Prago, kjer se danes ne sveti zlato, pač pa krepost in jasni za nas sveti primer, kaj se dá doseči z delom in redom! Čehi so nam nekđaj dali vero in mater kraljev, mater Chrobrega, danes nas učé, kako se branimo zlega, ne z orožjem, ampak s težkim delom, kako ostanimo možje, novi vitezi, katerih grb je požrtvovalnost. Tega ne zgrize noben zob časa, v tem grbu je jutranje zore nadeja!«

Poseben vtisek je delala razstava v tem oziru na Poljake iz Poznanjskega in Ruskega. Kdor se je brigal tudi za to, kaj poljski listi pišejo o razstavi — pisali so pa med slovanskimi največ in imeli takoj v začetku o nji res izvirne dopise — lahko pove, da bo visokim politikom med avstrijskimi Poljaki vedno težko podpirati zistemo, ki bi hotela tlačiti Čehé in južne Slovane, ker takrat bi jim ne kričali samo mi takó, da bi krika njih ušesa ne mogla prenašati, kakor se je nekoč izrazil krakovski »Czas« sam, ampak v Poljakihi samih bi se vzdignila silna burja, zlasti ob Visli in Varti, kjer čutijo, kaj je pritiskovanje. S tem moralnim faktorjem smemo računjati, takisto pa morejo pričakovati tudi Poljaki, da ne sodimo poljsko-ruskega vprašanja, najglavnejšega v slovanskem svetu, z jednostranskega stališča nekega panrusizma, za katerega niso nikoli marali najboljši ruski možje in

tudi danes ne marajo. Na Českem se v tem oziru že jasni, kar pričajo razprave K. Kramáňa, E. Jelínka, T. Černega, sosebnó pa prof. Masaryka, katere je v začetku leta 1891. prinašalo glasilo českíh realistov, praški »Čas«. Veselo znamenje je bila tudi popolna zloga med česko »naprednjaško« in poljsko »demokratiško« mladino na shodu slovanskega dijaštva v Pragi. Daj Bog, da bi česka razstava prinesla še več sadu vzajemnega spoznavanja, ki bo na korist vsemu Slovanstvu!

Poljaki so po takem za česke razstave pokazali več slovanskega, ali če hočete »slavjanskega« (v popolnoma neslovenski obliki je morebiti še večji) duha, nego se je pričakovalo v krogih, ki o poljskih razmerah sodijo še vedno po neki starokopitni šablóni. Zato pa Rusi po isti terminologiji ne bi zaslužili imena Slovanov: ni jih bilo v Prago, da bi bila slovanska rodbina popolna. Da ni bilo v Pragi »panslaviistiških« demonstracij, sosebnó otročjega »incidenta« z belimi kopicami, pisalo bi se tudi malo o nji v ruskih listih. Sicer pa govóri jeden izmed njih sam (»S. Peterburgskija Vědomosti«, dné 8. avg. 1891): »Rědko kogda političeskij absentizm russkago intelligentnago občestva skazyvalsja tak nagljadno. Rědko kogda korporativno — občestvennoe predprijetie zapadnych slavjan, nesmotrja daže na svoj nesomněnnyj polnyj uspěch, priznavaemyj i nedobroželateljami češskago naroda, vobuždalo u nas, govorja otkrovenno, tak malo vnimanija. Serby, poljaki, chorvaty, daže bolgary davno uže organizovali občestvennyja počėzdkí na prazdnik češskago truda i češskoj promyšlennosti. My ostalisl' pozadi vsěch. Toljko russkich — to i ne bylo do posłědnjago vremeni sredi posětitelej pražskoj vystavki.«

Kdor pozna Ruse, njih življenje in mišljenje, mogel je kaj jednakega, dasi ne v tako ostrih besedah, prerokovati brez posebnega preroškega darú in reči Čehom: Bodite veseli, ako se vsak Rus, ki se vrača zdrav iz českíh kopališč, ustavi v Pragi in da polovica onih, ki potuje na evropski zapad in jug, napravi ovinek čez nadvltavsko stolico. Mnogi so to storili, in prišli so tudi pojedinci le zaradi razstave. Več zahtevati pa so mogli le oni, ki so imeli ali posebne pretenzije ali pa vroče želje po jednakih nezrelih demonstracijah, kakeršne so provzročili »ruski gostje iz Kijeva«, t. j. Čehi, med njimi več pravoslavnihi neofitov, ki so šele na razstavi pokrili svoje modre glave z »ruskimi« kopicami znanega — pruskega kroja in se morali potem poučiti od ruskih listov, ki so v tej reči pisali jako taktno in se sosebnó lotili njene smešnosti, da se Rusi jednakihi stanov oblačijo »po evropski bez vsjakíh »nacionalnyh otlíček« (»Novoe Vremja«), in da so dunajski publicisti napravili »iz muhe slona« (»St. Peterb. Vě-

domosti*). Korporativnega obiska ni bilo pričakovati od Rusov, ker sploh niso vajeni javnemu življenju in nimajo ni sokolskih ni pevskih ni drugih podobnih društev. Mnogi bi se jako čudili »procesijam« naših »ferejnov« po nemškem vzoru; saj sem našel celo peterburškega Nemca, ki je nekaj let studiral v Halli, in vendar ni mogel razumeti, da se tam civiliziran človek postavi v fraku in beli kravati pri belem dnevi na čelo kakega pevskega društva! Razven tega so Čehi ogromni večini ruskega naroda tuji, ker jih ne veže ž njim ista vera, kar je še vedno celó pri mnogih omikancih znak slovanstva; drugi Rusi se zopet bojé, da bodo imeli neprijetnosti kot »panslavistiški agitatorji,« ker je žal pri naših ljudeh večkrat premalo — takta — tako se mi je nekoč pritožil ruski učenjak, katerega že ni več med živimi — ki jih kar splašijo z rusko himno ali pa s kako napitnico ruskemu carju; drugim se morebiti sedanja doba res ni zdela primerna za nastopanje v skupinah; jeden iz glavnih vzrokov pa je seveda bil »politiški absentizem« ali indiferentizem.

Navzlic vsemu temu je nekoliko mesecev po vseh listih izraelskega tabora v naši monarhiji in na tujem strašila pošast ruskih gostov, ki namerjajo v Pragi, Bog ve, kaj vse. Kako so se izpuščale razne race v ves svet, treba je vendar nekoliko pojasniti. Reči se mora, da je najprej mnogo zakrivilo glavno česko glasilo. Vsak Čeh, ki je iz Moskve ali Kijeva naznanil kakemu prijatelju, da namerja priti v svojo domovino in je morda res tudi Ruse nagovarjal, naj potujejo ž njim, izpremenil se je v »ruske goste«, ki pridejo s »posebnim vlakom«. Ko je Izrael na svojo žalost videl, da prihajajo res razni Slovani v Prago, poprijel se je v svoji lakoti sosebno »ruskih gostov«, da spodtika Čehom prirejanje »panslavistiških demonstracij«. To je bilo po njegovem mnenji najbolji pomoček, da se prepreči cesarjevo potovanje v Prago. Poleg tega glavnega namena je bil še drug, precéj važen: razdvojiti Čeha in Poljake, ker to mnogim Nemcem in vsem šmokom ni šlo v glavo, česa Poljaki iščejo v Pragi. »Kölnische Zeitung« se je nekđaj zaletela celo tako daleč, da je napisala: »Es ist wieder eine Sendung Polen in Prag angekommen«. To je seveda najkonservativnejše poljske liste tako razdražilo, da so zahtevali, »naj se tudi takim žurnalističkim piratom kakor ‚Köln. Ztg.‘ in ‚Neue freie Presse‘ usta zapró«, in ne brez uspeha. Da omenjeni priimek ni bil nezaslužen, naj pričajo ta-le fakta. Nekega dne je prinesla »Neue fr. Presse« telegram iz Lvova, da po poročilu poljskih listov pridejo posebni vlaki iz Moskve in Kijeva, ali v vseh glavnih poljskih dnevnikih, katere sem preiskal zaradi tega, ni bilo o tem ni sluha ni duha. Ker

še to ni pomagalo, pojavila se je nekega večera na prvem mestu vest »iz gotovega praškega vira«, da se ruski pisatelji in žurnalisti iz Moskve in Peterburga pripravljajo na pot v Prago in da hočejo o českih razmerah poročati po svojih studijah (oh, da bi le!). To poročilo se je seveda dolgo prežvekovalo, ali ko so na Dunaji že vedeli, da vsi manevri niso nič pomagali, pojavila se je zopet na prvem mestu v večernem listu vest iz jednako »dobrega praškega vira«, da so ruski žurnalisti odložili svoj pot do oktobra, da ne bi delali Čehom neprijetnostij zaradi cesarjevega prihoda. V spakedrani obliki Bog vé iz kakega nemškega ali angleškega lista je prišla ta vest za nekaj časa v peterburškega »Grazhdanina«, iz njega jo je zajel le »Dziennik Polski«, ali nekov židek jo je iz Lvova zopet telegrafiral v dunajsko Fichtegasse kot poročilo »poljskih listov«, da Rusi ne čujejo priti: v tej obliki se je raca vrnila po nekaterih tednih tja, od koder je izletela.

Sploh sem se za česke razstave zopet prepričal, kako večina slovanskih listov rabi neokretno dunajske posrednike, dasi ima rubriko »slavensko novinstvo« in celo s cirilico tiska imena časnikov, samo da jih prekrščuje, ker izvirnika ne vidi, kakor n. pr. »S. Peterburgskija Vedomosti« v »Petrogradske«. Manjšim uredništvom se še to ne zameri, ali neopustno je, ako napišejo celo »Národní Listy«, ki vendar vedo, kako se delajo telegrami, na podlagi jedne iz omenjenih rac nad črto: »Naj le pridejo naši bratje iz velike in svete Rusije, oni so nam pred vsemi dobro došli.« (Seveda se je ta modrost telegrafirala na Dunaj in romala potem dalje po svetu). Jeden podlistkar je bil vendar še tako oprezen, da je porabil frazo: Če je res, ker dosedaj prihaja ta vest le z Dunaja. Omenjena glosa prvič ni bila posebno taktna z ozirom na druge Slované, ki so prihajali brez takih namigov, drugič pa spominja kot tipiški primer našega rusofilstva nehoté na Gogoljevega gorodničega, ki toži šolskemu nadzorniku, da je učitelj zgodovine prenavdušen — in da je, govoreč o Aleksandru Macedonskem, celo razbil stol, ter h koncu pravi: »Aleksander Macedonski je seveda junak, ali zakaj stole lamati?« Rusija je res velika, ali znajte že vendar tudi mero! Jaz sem prvi, ki bi česki narod svaril šovinizma, ali prepričan sem tudi, da ga ni treba poniževati pred nikomer. Podobna nesrečna, za junake ne posebno spoštljiva misel, bilo je nabiranje za Črnogorce, da se jim omogoči pot v Prago, in javno pisanje o tem.

Tudi v drugih rečéh se je pokazalo, kako malo se še poznamo. Rojakom Šafařikovim so morali Rusini dokazovati, da so samostalna

narodnost; poljske Sokole se je hotelo razveseljevati z rusko himno — državne himne sploh niso igrače — nekov bolgarski oficijoz se je zopet načital toliko panslavizma iz nemških listov, da se mu je zdelo potrebno Bolgare pred odpotovanjem v Prago oprati tega madeža; nekateri govori niso posebno priporočali znanja, taktnosti in politiškega razuma na obeh straneh, še menj pa pripravljenosti govornikov, katera je tam na mestu, kjer se vé, da pojdejo govori v svet. Čudil sem se tudi, da se potovanja v Prago niso primerno pospeševala. Pametni državniki — lahko bi se jim povedalo — mogli bi se z avstrijskega stališča le veseliti, da imajo slovanske narodnosti v monarhiji, to je večina prebivalstva, nekaj skupnega, kar jih zbližuje, saj smo že dovolj razcepljeni, in iz različnih vzrokov vleče vsak na svojo stran. Jednako je moglo prestižu Avstrije le koristiti, če so drugi Slovani videli, na kako visoki stopinji omike in blaginje stoji jedna avstrijskih slovanskih narodnostij. Tudi Francozom ni škodilo, da so razširili svoje narodopisno znanje in se prepričali, da ne samo Rusi, o katerih so v zadnjih desetih letih popolnoma izpremenili svoje pojme, ker sila kola lomi, niso barbari, ampak tudi drugi Slovani ne. Morebiti bodo iskre takih simpatij naši državi prej dobro došle, nego se misli. Sploh je bila česka razstava tudi avstrijsko podjetje, in kdor ni bil strastno zaslepljen, moral se je le veseliti, da se širi slava česke industrije po svetu.

Natančni opazovalec ne more tudi zamolčati nekaterih opazk o slovenskih potovanjih v Prago. Gotovo ni naroda, ki bi Čehe tako spoštoval in ljubil kakor mi Slovenci, in gotovo tudi nikdo ne potrebuje tako njih pomoči kakor mi. Porabiti se mora tedaj vsaka prilika, sosebno takšna, kakeršna je bila česka razstava, da se še bolj utrdé vezi med obema narodoma, zlasti pa, da se oba dobro spoznavata. Ali se to doseže s tem, ako Slovenci ostajajo v senci, tako da se sosebno pri drugem izletu mnogokrat niti njih ime ni imenovalo? Lepo je bilo, da so se Slovenci združili s Hrvati, in tudi pohlevnost je lepo svojstvo, vendar ima svoje meje. Pokazalo se je tudi zopet to, kar smo videli v svojo dobo pri slovenskem gledališkem vlaku: takih potov se udeležujejo večinoma le tako zvaní »nižji stanovi«, višje inteligencije pa premalo, razven duhovništva, kateremu bodi vsa čast. Človeka sicer veseli, ko vidi, da je temelj našega naroda zdrav, da se navdušuje in uči, ali svoje poslopje moramo zidati tudi višje. Kje ostajajo drugi naši krogi? Tako ubogi nismo, kakor bi človek moral soditi, ako nas ne pozna, in pot v Prago na razstavo, ki je bila pod cesarjevím pokroviteljstvom, vendar ni bil kaj posebno nevarnega. Našim županom in drugim avtonomnim veljakom ne bi bilo škodilo, da

so si ne samo ogledali razstavo deželnega odbora, mesta praškega in okrajnih zastopov, ampak se tudi seznanili ž njih poslovanjem in se prepričali, kaj velja avtonomija, če jo znajo ljudje dobro rabiti. Tudi osebne dotike z dotičnimi českimi funkcionarji bi nam bile le na korist. Mi imamo tudi veliko množ, ki se kaj radi hvalijo s svojo nezavisnostjo, ali zakaj jih ni videti pri takih izvrstnih prilikah, da bi bila reprezentacija našega naroda primernejša in popolnejša? Sicer smo demokratiški narod, ali neka hierarhija je povsod potrebna; udje morajo imeti tudi svojo glavo. Jaz spoštujem iz globočine svoje duše vsak stan — v primerno razvitem narodu in v jednaki državi drug drugega le dopolnjujejo — vendar ne morem zatajiti, da sem se čudil, ko n. pr. 400 Slovencev in Hrvatov pri vhodu na razstavo ni imelo govornika z višjim stališčem od hrvaškega učitelja ali pa s kakim slavnim imenom. Ako pride narod k narodu, treba se je tudi o vsem prej natančneje dogovoriti, da ni neprijetnostij in nemilih spominov za oba. Sosebno napačno pa je, da se taki dogovori in vse vodstvo prepuščajo podjetniku. Ako teh stvari, razven tehniških, ne vzame v roke kako društvo, naj se vsaj ustanovi poseben odbor in naj se mu postavijo na čelo primerni možje, ki že s svojim imenom marsikoga privabijo k skupnemu izletu, ker jamčijo zato, da se bo vršilo vse spodobno. V tem oziru se je bilo mnogo učiti od Poljakov; tako se je n. pr. tri mesece prej oglašalo, da bo poljske umetnike in pisatelje, katerim se je pridružilo mnogo profesorjev in drugih inteligentnih množ, vodil častiti slikar V. Kossak. Jednako so se vsakokrat izletniki sami najprej natančno dogovorili o programu z društvi, od katerih so se dali vzprejemati. Kak vtisek pa mora napraviti n. pr. dogodek, da so pri tretjem slovenskem izletu ostali sedeži v parteru »Narodnega gledališča«, za katere so se ljudje takrat trgali, na čast Slovincem prazni, po krivdi vodje — podjetnika, katerega že ni bilo več v Pragi? In mnogi česki prijatelji Slovencev niso vedeli, kam naj gredo iskat svojih gostov! Več organizacije nam je treba tudi pri takih prilikah!

Priněsi česka razstava tudi nam Slovincem še druge koristi razven one moralne za vse Slovanstvo! Upam, da so se mnogi rojaki, ki so jo videli, tudi marsikaj učili od nje. Źal, da niso prišli tudi na kmete in v mala mesta, da bi videli, koliko truda, učenja in varčnosti je treba, da se ustvari kaj takega, kakor je bila česka razstava. Godilo bi se mnogim gotovo kakor jednemu iz naših blagih množ: sanjal je vedno, da bi bil najsrečnejši, ako bi imel veliko česko posestvo. Prišel je res na Česko, ali ko je videl, kako se mora tam delati, niti sanjal

ni več o taki sreči. Za Boga, ne sodite o Čehih samo po tem, kar berete o njih ali celo slišite od njih samih: česki radikalizem ni tako strašen, še menj pa dosleden, kakor ga rišejo dunajski in po njih tudi naši listi, seveda tudi mnogi Čehi sami; česke demonstracije pa so po svojem jedru prav nedolžne. Česki narod je zaradi vedne in težke borbe za življenje neizmerno praktičen, prozajičen in trezen, ima tako malo praznikov, da so oni, katere vendar prireja, precēj podobni njegovim književnosti, ki je sentimentalna in mnogobesedna iz istih vzrokov.

Velikost in moč českega naroda delajo njegova prava svojstva, o teh pa nam je pripovedovala vsa razstava. Popolno sliko ste dobili, če ste opazovali tudi narod na nji. Razstava mu ni bila zabava ali igrača, ampak sveto delo, katerega ni samo ljubil, ampak tudi marljivo izučeval od kraja do konca; z velikim zanimanjem so se poslušala razna predavanja na razstavi, prirejali so se shodi različnih strokovnjakov, tudi obrtniških, iz vseh českih deželâ. Čustvu za postavnost in red, za katero je česki narod vzgojen po mnogostevilnih svojih društvih, morali ste se čuditi. Delati pota z vrvicami med ogromnim občinstvom, bila je Sokolom skoro igrača; kakor zid je stal narod za društvi in šolskimi otroki pri cesarjevem vhodu po praških ulicah. In kako mirno in resno se je ljudstvo valilo po večerih samo po jednem poti v Prago nazaj! Meni je imponirala svečanostna tišina, ko se je po razsvetljavi na razstavi v predvečer sv. Večeslava nad 70.000 ljudij vsipalo proti mestu; zdelo se vam je, da nikdo niti ne govori. Primerjajte temu veselost Dunajčanov, ko se vračajo pri enakih prilikah iz Pratra, skoro vsak s svojim lampijončkom: koliko slišite pri tem klicev, vriskov, koliko zabavnih besed in tudi petja! Kaj pa bi se še videlo in slišalo pri nas in v Zagrebu? Še čudovitejša je bila skoro neverjetna zmernost. Na Dunaji so še tudi meseca septembra ljudje prihajali po večerih razveseljevat se na zemljedelsko in gozdarsko razstavo, in do polnoči je bilo pri vinu povsod živahno; v Pragi pa se je v isto dobo razstava, ko so zamrkli žarki čarobne fontane, takoj izpraznila, da skoro niste več videli žive duše. Da so bili n. pr. taki lokali kakor turška kavarna zaprti že ob deveti uri, raztomalči vam zapoved policije, ki je bila tudi v takih stvareh neizmerno stroga, ali kdo je odganjal ljudi od njih pivaren — svoja piva ljubi vendar vsak Čeh — vinaren in »ochutnavaren«, da niso čakali najmanj ure, ko se je razstava zapirala? Svojim jugoslovanskim rojakom hočem še rešiti v spomin tudi dve številki, ki se tičeta česke zmernosti in treznosti, iz malih vestij českih časnikov. Kot kuriozum se je poročalo, da se je pri slavnosti prvega milijona, ko je

bilo na razstavi nad 82.000 ljudij s plačanimi vstopnicami, tedaj skupaj gotovo nad 90.000, izpilo 62.000 litrov piva in 232 vina. Žal, da nimamo zagrebške statistike o enakih dneh, kaj bi nam pripovedovala o res staroslovanskem gostoljubju in pitju, ki je že tudi jednemu iz hrvaških pesnikov izvilo obupen klic iz domoljubnih prsij? Res, naše življenje je lepše v trenutkih, ko se nam smeje zlato vince med petjem in govorniško povodnijo, zato pa se tudi korenito razlikujemo od Čehov v duševnem, še bolj pa v gmotnem oziru. Koliko kapitala, zdravih močij, talentov, še več pa značajev je že pogubilo naše veselo življenje! Kaj je Hrvaška s svojo veliko avtonomijo nasproti Česki, in kaj bi bila Češka, ko bi imela jednako samostalnost, kako bi jo znala porabiti in čuvati: majhna razpravica o tem bi bila veliko delo kakega hrvaškega rodoljuba!

Mi Slovenci se moremo seveda še menj primerjati Čehom po svoji veljavi, ali drugače smo si gotovo najpodobnejši: živimo v enakih ali še hujših razmerah, vendar tudi naše ljudstvo po svoji omiki in zavednosti stoji više od vseh svojih južnih bratov. Tudi naša dotika s tujimi življi iz ranih dob ni bila brezpogojno škodljiva. Tudi mi smo zidali in še zidamo od zdolaj, ali moramo se izpremeniti tudi v narod v pravem pomenu te besede. Posnemali smo do sedaj Čeha v marsičem, naj nam bodo s svojimi pravimi in dobrimi svojstvi učitelji tudi v bodočnosti! Še bolj nego Češka je jedna naših deželâ popolnoma v naših rokah in ta se vedno oziraj na to, da reprezentira večkrat ves slovenski narod in da mora marsikaj ustvarjati za vse Slovence. Drugače ne pričakujemo pomoči od nikogar, še menj pa mislimo, da nam bo zreli sad sam padal v naročaj. Čehi bi lahko tudi pred razstavo in sploh pred vsakim spomenikom svoje narodne prebujenosti postavili nadpis, kateri se blišči z »Narodnega gledališča«: »Národ sobě«! Po enakih potih moramo hoditi tudi mi, zlasti pa pomniti, da so podlaga pravemu napredku in resnični nezavisnosti omika, marljivost, delavnost, zmernost in gmotna blaginja. Naj širi uspeh česke razstave te resnice tudi pri nas!

Biriča Suhodlaka najhujši pot.

Spisal F. K.

(Konec.)

6.

Sorščak zavije čez hrib, Suhodlak pa proti niže ležečemu Volbenku. Ali duša njegova je ostala góri pri mladi vdovi. Kakó se je sladko smijala in sukala okolo njega in žive oči upirala vánj toli prijazno ali celó zavédno, da mu je koprnelo srce! Danes mu je Mina bolj ugajala, nego óna rdečelična točajka v Podrtini, zaradi katere jih je moral toliko preslišati od zakonske svoje družje. Ozrè se nazaj. Še gorí luč v beli hišici. Kakó ga vabi nazaj! Suhodlak sicer ni poznal moči gorskih Vil, toda take ali jednake so morale biti. Zastonj se braniš, Cene! Premagale so celó Grke, ko so se vračali s trojanske vojske!

In Cene Suhodlak obstane. Kakor severna zvezda mornárjem na razdivjanem morji, takó migljá njemu sredi snežene puščave lučica iz hišice tam góri na robu.

Tedaj mu šine v glavo srečna misel. »Kaj veljá, ako se vrnem k lepi Minici in nočim tam góri? Jutri zarana še dospem lahko na Volbenk.« In Suhodlak se vrne. Kakó lahko se dviga sedaj, in kakó težko je lezel prej v nižavo! Zastonj se ti ne čudijo, moč ljubezni! Celó mórje vzdiguješ, ko se je zaljubilo v luno, kakor pravi pesnik.

»Ljuba Mina, odpri! Srečna zvezda me je privédla nazaj k tebi,« reče Suhodlak in potrka lahko na okno. Kakó vesela mu hiti Mina odpirat!

»Sedaj pa le urno zopet hruševca na mizo!« zakliče Suhodlak. »Sedaj naj si tudi ubogi uradni trpin kaj privoščí.«

Bil je izredno dobre volje. Ravnokar se je še tresel od mraza, da so mu škripali zobjé tam dôli v divjem gozdu. Sedaj pa sedí pri topli péči. Steklenica sladke pijače stóji pred njim. Kakó se prílega grlu, to vé le óni, ki je sam že moral gaziti snežene jarke in griče. Kakó izpreletí jeden sam požirek vse žile! Poleg njega pa sedí drobna Minica. Da je Suhodlak poznal besede nemškega pevca, ki pravi, da je prostora dovòlj tudi v najmanjši koči dvema srečnima zaljublencema, tedaj bi bil izvestno pristavil: »Toda še bolje se jima godí, ako imata zakurjeno peč in dobre pijače steklenico.« Suhodlak je bil srečen!

»Mina, véš kaj, čimdalje bolj mi ugajaš. Ali bi me vzela za možá?« nagovarja jo, zatajivši ženo svojo.

»Kaj bi počela dōli med meščani? Věsti se ne znam in tudi oblačiti ne, kakor je navada dōli pri vas.«

»Ne skrbi. Temu se hitro priučiš, in gospōdski klobuk ti bode pristojal také lepo, da bodo celó vćliki gospod iz kancelije gledali za tabo in rekli: „Glej, glej, kdo bi si bil mislil, da ima Suhodlak také gospō!“

Suhodlak je obetal Minici klobuk, in v tem popolnoma pozabil, da je obljubil ženi svoji za novo leto nov robec. Pozabil je tudi mnogo drugega, také da mu je Minica verjela. Moj Bog, katera preprosta dćklica bi se ne dala premotiti, če ji govoriš o klobukih, gospōdskih oblačilih in drugih enakih mićnih stvaréh!

Suhodlak je čimdalje boljše volje. Napōsled si mora s petjem dati odduška. Zapōje prav primerno:

»Sem hodil na rōvte,
Sem ptičke lovil,
Sem ptićkom nastavljal,
Sem Min'co dobil . . .«

Suhodlak je na vrhunci sreće. Toda čuj, kaj je to? Z nasprotnega grića se razlegajo kreplki glasovi stare národne pesmi:

»Po goricah je ivje,
Po dolin'cah pa mraz . . .«

Kdo bi utegnil v tem mrazu prepevati po gozdu v najvećjem snegu? In vrhu tega še o mrazu! Ta se ne bojí snegá kakor Suhodlak! Ko petje utihne, zauka prav ta ponoćnjak také moćno, da odmeva od Sv. Jošta do Šmarjetne gōre.

»Oh, on prihaja, to je njegov glas!« šepne prestrašena Minica in se hitro odmakne od preprijaznega Suhodlaka.

»Kdo je ta on, ali pride morda sēm?« le-tá vpraša bojeće. Imel je slabo vest.

Toda ni utegnil dolgo vpraševati. Že se čujejo stopinje, udarajoče se v sneg.

Pri oknu se pokaže kosmata moška glava in grdo zareží. Suhodlak, sedaj ti pojde trda! Kam bi izginil? Pod klōp za mizo zleze, zakaj skrajni čas je.

Minica ne hiti dovōlj odpirat, in prišlec telebi také silno na vrata, da odleté iz zapahov.

»Minica, danes ti ni treba želeti dobrega večera, ker ti ga je želed drug pred menoj.« Takó pozdravi prišlec. Visok je, krepak in

ves obrasel. Puško risanico ima na rami, čez pleča pa mu visi ubita lisica. Bil je Tone Laver, kateremu je Suhodlak nosil pozovnico. Minica je bila njegova ljubica, in prav zaradi nje se je sprl z očetom, starim logarjem. Kakor je Suhodlak Minici zatajil ženo svojo, takó je tudi ona njemu zamolčala zvezo z Lavrom.

»Birič Suhodlak je bil tukaj. Ker ni mogel več dalje, morala sem ga vzeti pod streho. Saj je bil k vam namenjen,« takó tolaži Minica razjarjenega ljubljenca.

»Kaj vraga, k nam hoče ta biriški postopač? Da bi me tiral v ječo, kaj ne? Torej nikar da bi prišla ta predpust ti k meni na Volbenk za ženo, spravil bi me starec rad biričem v róke? In ta potepuh mi hoče še ljubico zavésti, predno ujame méne? Kam je izginil sedaj? Pokaži mi ga, da mu nekoliko prerahljam kostí.«

Suhodlak v svojem slabem skrivališči že misli, da se mu bliža zadnja ura. Pod mizo notri spozná pregreho svojo. Pred oči mu stopi dobra žena Mica, in prav milo vzdihne k sv. Joštu, ki gospodari v tem hribovji ter čuva dobre ljudi in strahuje hudobnike. In res, skoro je rešen neznosnega zavetja.

Ko Laver kolne biriške kostí, tedaj potegne Suhodlak nogo, ki preveč molí izpod klopí, nekoliko k sebi. Zdajci prekopicne stol. Laver ga zapazi, skoči kakor besna zver k njemu in ga potegne izpod klopí. Samó jeden mogočen sunek — in Suhodlak se valí v mehkiem snégu dôli po strmini.

Kolikor se je tožil danes na sneg, ta trenutek ne more prehvaliti Bogá, ki je podelil snegu táko mehkoóbo. Še jedno dobroto je imelo zánj to prehitro slovó: utegnil ni plačati hruševca. In kakor gotovo je on cesarski birič Cene Suhodlak, takó gotovo ga ne bode več blizu! Kdor se zadnji smeje, ta se smeje najlože.

7.

Ušel je trdim pestém Lavrovim. Milo se ozrè proti Sv. Joštu, ki ga je rešil tolike nevarnosti, in hvaležne molitve pošilja h Gospodu vojnih trum, ki je mogočnejši od Lavra. Toda kaj sedaj? Sneg mu seza do pása.

»Lisice imajo jame, in spitani jazbec dremlje v topli jázbini, samó jaz, nesrečni Suhodlak, nimam mesta, kamor bi naslonil glavo svojo,« takó vzdihuje.

Tedaj pa začuje od hišice, kjer se je nedavno čutil v malih nebesih, popevanje, gotovo nánj napérjeno:

»Ne hódi na rovte,
Ni Mine domá!
Ni moja, ni tvoja,
Je Laverjeva.«

Suhodlák zaškriplje z zobmi in zapreti s pestjó. Vender ga obide groza, mislečega, da se morda nocoj še srečata.

Nebó je jasno kakor ribje okó. Neznatnim drobnim kristalom so podobne blesteče zvezde. Rimska cesta pa se sveti kakor srebrn pas, posut z dragimi kameni.

Gozd Volbenk se razprostira pred njim. Toda kje je logarjeva hiša? Molčé gazi na célo. Tam iz gošče se mu oglašá sova. Pod strmim javorniškim lesom laja gladna lisica, da ga izprelétuje groza.

Gazi že debelo uro, sedaj níz dolu, sedaj zopet kvišku. Utrujen je, in noge mu zastajajo. Pride v jarek, podoben zágati. Po njem teče bister studenec. Nad njim se dviguje strmina. Močí mu pojemajo. Ne upa si vkréber. V tem snégu je ni mogoče pregaziti. Zajedno ga obide spanec. Vélíki trud in nekoliko tudi žganje ga je omotilo. Oj, kakó prijetno bi bilo, da si nekoliko počíje kár tukaj v snégu! Vsaj ne zeblo bi več. In res, Suhodlák séde.

Kakó mehkó, kakó hladilno je! Očí se mu nevedé zapirajo. V duhu pa vidi velikansko plešočo véščó, katere ga je svarila málinarjeva hči v Rákovici. Naravnost v Nartovčevo hišico na robu ga vodi.

Toda uhó, tanko Suhodlákovo uhó, še ni otrpnilo. Čuj, nekakšen šum, kakor bi renčala zverina, zasliši se v obližji. Suhodlák se vzdrami. Oj, groza! Tam góri na vrhu, dober streljáj od njega, premika se nekova pošast. Kaj je, ne more razločiti. Tudi grdo renčanje ali tuljenje mu ni znano.

Zver se mu bliža čimdalje bolj. Očí se ji svetijo, kakor bi ji bil vteknil dva žareča oglja v glavo. Zmiraj groznejše renčí. Le še nekoliko korakov je od njega. Iz dná srca kliče na pomoč Mater božjo in sv. Jošta. Obeta plačati dve maši, ako se reši te pošasti. Sedaj se pošast postavi na zadnje noge. Suhodlák se ježé lasjé, da privzdigujejo kapo. Kaj, ko bi bil pravi peklenšček? Morda je prav ta zadavil Rákovčevega Janeza, in sedaj prihaja vrsta nánj, ker se je pri Minici takó pregrešil.

Stemní se mu. Le pošast še vidi pred sabo, vedno večjo in večjo. Urno se prekriža, napnè zadnje močí in skoči na nasprotni rob. Samó jeden neznanski skok -- in v velikanskem plazu izgine Suhodlák po

strmini z glavo naprej. Daleč, daleč dōli v precēj prostorni ravninici se zopet zavé. Skrivāj pobolšči iz snegá, ali gré pošast za njim. Toda vse je tiho. Zleze torej iz plazú, ves opraskan in raztrgan. Lepe nove kape ni mōči najti. Bržkone jo je izgubil, ko so se mu od strahú ježili lasjé.

Nič ne dé, da je le rešen grozne pošasti! Saj ne gré prvič brez kape domóv. Kmetom iz Stranske vasí je nosil pred leti pozovnice na kazensko sodišče. Svojili so si nekov gozd. Tedaj so ves srd, katerega sō kuhali na gospódo, ohladili na njem. Žené, možjé in otroci, vse ga je drevilo daleč iz vasí. In kar je takrat padlo na potrpežljiva pleča, moralo se je tudi voljno prebiti. Kapo so vzeli kmetje, nesli jo v vás kakor bojno trofejo in jo obesili na najvišjo hruško. Ali izkupili so jo! Kakor je pohlevno bežal, takó je ponosno primahal za nekaj dnij v vás. Na vsaki stráni ga je spremljal orožnik s svetlim bodalom. Snel je kapo s hruške in imel do danes celó dve. Takrat jih je nasukal, te kmete!

Ko se torej Suhodlak v snégu zopet zavé, odleže mu. Rešen je dveh nevarnostij. Da je v snégu zaspal, bil bi zmrznil, in plaz ga je odnesel izpred očí óne mrcine.

Kaj je bila prav za prav tista pošast, tega niti dandanes ne vé. Medved ni bil. Medveda je poznal, dà, še predobro se je seznanil ž njim, ko je nekdaj cigane službeno izganjal, ker so beračili z medvedom. Lopovski cigan je kosmatinu nalašč popustil verigo, in oščenila ga je zver po rami, da mu je odtrgala rokav in nekoliko kože. Torej medved izvestno ni bil. Volk tudi ni bil, ker je kobacál po dveh. In očí so se mu svetile kakor risu. Kdo vé, ali ni bil pravi peklenšček!

8.

Suhodlak se pozorno ozira. Ne vé, kam bi se obrnil. Toda glej! Človeške stopinje v snégu, in še nove! Prešlo ni dolgo časa, kar je moral tod nekdo hoditi. Stopinje se skoro razširijo v ozko gaz. Ugleda pred seboj ostrešje neke hiše; gotovo je Lavrova. Vsa je skoraj zasuta v sneg.

Sedaj se čuje glasno vpitje. Tù se prepirajo. Suhodlak zleze na vrh zagréba ali zapada, ki se malone dotika strehe. Iz nova se mora podričati. Z zagréba smukne naravnost v vežo, ker so vrata odprta.

Tukaj se mu prikaže zopet nov prizor, ne menj grozen od prejšnjih.

Stari Laver se tišči v kotu. V roki ima kol, s katerim se brani. Sin pa drži napet samokres. Kakó je mogel pred njim priti sém, to je Suhodlaku uganka. Še grše gleda nego gōri pri Nartovci, ko ga je takó hitro zalučil po strmini.

»Ako ne ustopite tožbe in mi ne izročite hiše, končaj se najino življenje!« kričí mladi Láver.

»Rajši vidim, da se na čepuljskih pečéh belijo moje kostí!« Divje gleda pri teh besedah starec in zaničljivo se grohoče razjarjenemu sinu.

Suhodlákú bi se zopet ježili lasjé, da si ni z robcem obezal gole glave, ko je izgubil kapo.

V tem trenutku se prikaže pri vratih strahotna oseba Suhodlákova. Z belim robcem ima povito glavo, ostali del je pokrit s snežno odejo. Podobnejši je duhu nego biriču.

Oba logarja se ga prestrašita. Suhodlák ne zine besedice, vrže pozovnici na sredo hiše in izgine zopet kakor duh.

9.

Na konci Lavrovega travnika obstane. Pogleda tjà góri proti Sv. Joštu. Pozlačeni križec na zvoniku lepe rómarske cerkve se sveti na vrhu góre. Na drugi stráni se vidi Šmarjetna gora. Brez pota krene naravnost proti nji.

Pride v ozko dolinico. Pretaka jo močen studenec. Kjer je tekkel, skopnel je sneg, takó da lahko pri kraji stopa po kópnem. Toda potok se skoro razlije v široke, močvirne travnike. Pokriti so sicer s snegom, ali pod snegom stóji voda. Do kolena mora brésti vodo, više góri pa rije po snegu.

Takó vender srečno pribéde in prigazi do vasí Górenje Bitnje. Ravno za Križnarjevím skednjem izkobačá iz mlakuž. Trda noč je še. Zavije mimo hiše. Zopet nekaj novega Suhodlákú! Visoko góri na lestvi vidi precěj veliko, debelo moško osebo. Preveč je že izkusil nocoj, zató si ne upa ogledati te nove prikazni. Naredí takó, kakor óni izkušeni pes, ki nalašč ni hotel pogledati mačka. Dosti je imel opraviti z véščami, s pošastjo in z logarjem. Noč ima svojo moč.

In Suhodlák koraka dalje, ne meněč se za skrivnosti, ki se godé vrhu lestve. Po ozki gázi pride srečno na cesto.

Zvezde že bledé, samó danica ima še ves svoj sijaj, ko koraka Suhodlák po savskem mostu nazaj v mesto. Kadar potrka na vežna vrata svojega stanovanja, pride mu žena vsa objokana naproti:

»Nesrečni človek, kje vender hodiš? Ali se ti nič ne smilim jaz in deca, da nam napravljáš take skrbí in táko žalost?«

»Bogá zahvali, Mica, in Mater božjo pa sv. Jošta, da me še vidiš živega! Pričakoval nisem, da bodem še kdáj spal domá! Mislil sem, da mi je Bog odločil prihodnje stanovanje med hribi in lesovi,

med medvedi in volkovi. Da, nesrečen je bil ta dan zame, in srečna ura, ki me je rešila!«

* * *

Suhodlak si je dobro ogrel prezeble ude, potem pa zopet pokorno služboval dalje. Ostri predstojnik je odšel, in Suhodlaku se je tudi obrnilo na bolje. Deca so mu dorasla; jeden je že pel novo mašo in lahko napravi očetu dve suknji namesto jedne.

Le Volbenk mu ne gré iz spomina. Ko se dolgih zimskih večerov zbira vesela družba vinskih bratcev, zadovoljno srkajočih dobro kapljico pri Golarji, tedaj se razveže našemu Suhodlaku jezik in pripoveduje vam po dolge ure o samem Volbenku. Stalni gôstje so mu izkitali važnejše dogodke s krepko šalo. Natanko mu opisujejo, kakó visoko so mu stali lasjé, ko so mu odnesli kapo, in kakó se je valil z zajcem. Tudi o véšči ga izprašujejo, ali o nji najrajši molčí, le časih se nekoliko namuzne, češ, jaz že vé m, kakó je nevarna. Najbolj ga izprašujejo sósební lovci, kaj je bila práv za prav óna zver, ki je imela medvedjo hojo, volčji glas in risje okó. Suhodlak jo je pa le videl in tudi ušel ji je, hvala Bogú in sv. Joštu!

Trdno je prepričan, da je bil sam peklenšček, ki je podpihoval oba logarja — in morebiti celó njega samega tam góri pri Nartovci. Zató tudi ni pozabil sv. Joštu na čast plačati dveh maš, ker ga je rešil te grdobe.

Ako dobí kdáj plemstvo, tedaj si omisli v grbu gozd Volbenk in v njem sv. Jošta, kakó hudiča seka, nalik sv. Mihaelu. Sv. Jošta pa bode obkrožala velika véšča.

Končujé svoje pripovedovanje, omenim naj še, da je bil mladi logar obsojen na šestnajstmesečni zápor. Stari logar je kmalu umrl. Hiša pa je pogorela. Govorí se o tem požaru to in óno. Razrušeno zidovje še stoji. Sredi njega poganjajo že čvrsti mecēsni in boróvci. Tudi gozd je svojina tujim posestnikom. Sedaj je že druga ženska njegova lastnica.

Zaradi ženske se je vnel prepír med obema logarjema, ki je napravil toliko muke Suhodlaku. Mlada si še, brdka Rezika, ki sedaj gospodinjši na Volbenku, zatorej toliko bolj pazi, da se ne priklati zopet v starodavni Volbenk hudobni duh, ki bi motil blagodejno gozdno tihoto!

Fizijološki pomen vode za rastlinstvo.

Spisal Viljem Rohrman.

Neprestano obteka voda našo zemljo; dalje in dalje potuje iz potokov v reke, iz rek v mórje, iz katerega se zopet dviga v nevidnih hlapih, zgoščujočih se visoko pod sinjim nebom v oblake. Te gonijo vetrovi po vsem širem svetu, da kakor dež in druge padavine namakajo zemljo, napolnjujejo izvirke in napajajo žejno rastlinstvo.

Rastline rabijo neizmerno vode za življenje svoje, in kakó neizogibno potrebna je voda zánje, o tem je izvestno že vsakogar prepričal blagodejni dež, kateri je po daljši suši napojil suha tlà.

Da je voda bistven življenski pogoj rastlinam, sklepamo lahko že iz tega, ker je glavni obstojni del vseh rastlinskih organov. V raznih rastlinah je sevèda različno mnogo vode, proti njih téži pa vsekdar zeló veliko. Koliko vode imajo posamezne rastline, določimo preprosto takó, da rastline posušimo na zraku in potem stehtamo. Razlika v téži nam kaže, koliko vode je izpuhtelo iz usehle rastline. Posušena senožetna trava izgubi n. pr. $\frac{3}{4}$ svoje téže; iz 100 kg zelene trave dobimo torej povprek 25 kg sená, sušenega na zraku. To senó pa še ni popolnoma suho, t. j. popolnoma brezvodno, temveč izgubi po umetnem sušenju pri 100° do 110° C. še káko sedminko svoje téže.

Zelnate rastline, sočni plodovi in mesnate korenine so sósebnó vodene. Takó je n. pr. v špinači 88%, v paradižniku 92%, v špargeljnu 93%, v salati 94%, v kumarah 95%, v grozdji, češnjah, breskvah, hruškah, jabolkah, malinah, jagodah in brusnicah 78 do 89% vode; v krompirji, pési in korenji pa nahajamo 75 do 88% vode. Nekatere povóдне rastline in gobe je imajo 90 do 95%. Vender tudi trdni rastlinski deli so jako vodati. Surovi les ima 40 do 50% vode.

Rastline so torej v obče zeló vodate, in po množini vode, ki je v njih, sklepamo prav lahko tudi, koliko je potrebujejo za življenje. Sevèda so v tem oziru še zeló velike razlike med rastlinami. Površen pogled na zemeljsko odejo nas o tem poučí do dobra.

Površje naše zemlje je čez in čez odeto z rastlinstvom, dasi ga pokriva še mnogo bolj razno vodovje in golo pečevje strmih gorâ. Ali če pogledamo na dnò vode, vidimo, da je tudi porasteno z najraznovrstnejšimi rastlinami; tudi na videz goli planinski vrhovi niso brez njih. Da potrebujejo povóдне rastline in kamenoživke

primeroma s pozemeljskimi rastlinami takisto razne množine vode za obstanek, baš ni treba dokazovati na dolgo in široko. Zanimlje nas pa vprašanje, zakaj in v čem je voda tolikega pomena za rastlinsko življenje.

Navédli smo že spredi, da je voda poglavitni del rastlinskega telesa. In res nahajamo vodo v vseh najmanjših rastlinskih tvorih — v vsaki stanici, od katerih je rastlina zgrajena, kakor satovje od nebrojnih célic. Vse rastlinske stanice brez izjeme, ki so iz večine mehurč-kaste ali vrečaste, napolnjene so s kapljevino, také zvanim »staničnim sokom«, ki je največ sestavljen od vode. Ali voden ni le staničin sok, temveč tudi trdna staničina kožica, katera obkroža stanice in katero zmatramo gledé na nje nalogo po pravici za okostje rastlinskega telesa. Voda napolnjuje torej vse rastlinsko staničje, in smelo rečemo, da je tista snov v rastlini, od katere je tudi zlasti zavisna podoba posameznih nje organov.

S toliko množino vode je sorazmerna nje neprecenljiva važnost, katera se v rastlinskem življenju razodeva zlasti v dvojnem oziru. Voda je namreč osobito jedna najvažnejših redilnih snovij za rastline in potem tudi posreduje vzprejemanje ostalih trdnih redilnih snovij. Razven tega prevaja redilni sok iz organa v organ in se udeležuje vseh prikazov življenja, zlasti prilikovanja in preosnove.

Vode potrebujejo rastline ves čas svojega življenja, od kalenja do zorenja. Speča kal v semeni se vzbudi šele tedaj, kadar se je semensko zrno o primerni toploti namočilo in napelo ter je voda v zrnu nakopičeno zalogo živeža izpremenila v lahko užitne redilne snovi. Potem predrè vzbujena kal semensko kožico, požene koreninico v zemljo, dočim se vzpenja steblo in listje iz tál. Nekatere rastline potrebujejo že za kalenje izjemno veliko vode; také n. pr. morajo pridelovalci riža sejati že prej v vodi namočeno seme na preplavljene njive, da dobro izkalí. Prav to je reči o vseh močvirnih in povódnih rastlinah.

Ko požene mlada kal koreninico in je ozelenelo prvo listje, že vzprejema vodo váse, in to traja potem nepretrgoma, dokler rase. Nепrestano se dviga voda v rastlinah, dokler ne pride v listje, iz katerega zopet nevidno izhlapeva. Obtok vode v rastlinskem telesu je zeló živahen; od stanice do stanice, od organa do organa se pretaka — od spodnjega konca korenin do najvišje vejice, do zadnjega lista.

Z vodo vred vzprejema rastlina — tukaj mislimo na pozemeljske rastline — tudi ves živež iz zemlje, sestojèč od raznih minerališkijh solij. Ker pa trdne snovi ne morejo predreti koreninske

kožice, da bi stopile v rastlinsko teló, četudi so majhne kakor najdrobnejši prah, morajo biti za vzprejemanje raztopljene v vodi. Prehod redilnih snovij iz zemlje se vrši torej le s pomočjo vode. V to zvrho je voda, ki obkroža zemeljske drobce, v neprestani dotiki z vodo, ki napaja staničino kožico na koreninah, in ta zopet s staničnim sokom.

Da se vzprejemajo raztopljene redilne snovi, imajo večinoma vse pozemeljske rastline posebne sesalne stanice, ki so také rekoč prirastene zemeljskim drobcom. Vsi podzemeljski ali na zemlji ležeči rastlinski deli, katerim je srkati živež iz tál, morajo imeti takšne sesalne stanice. Mnogi mahovi — jetrenjaki jih imajo na spodnji strani, ploščato na zemlji razgrnjene steljke (thallus); sicer pa so iz večine tikoma konca rastočih korenin. Sesalne stanice so podobne zeló majhnim in nežnim cevém. Na prosto okó se nam vidijo kakor drobni lasci, in zató jih imenujejo rastlinoslovci tudi »koreninsko lásje«. Časih so lasci také gostí, da je konec korenine prevlečen kakor z žametom. Drobnogled nam kaže, da ti lasci niso drugega, nego zeló iztegnjene in z nežno kožico obkrožene stanice, polne staničinega soka. Kadar pa je v zemlji vedno dovolj vode in redilnih snovij v neposredni dotiki s koreninsko kožico, ostanejo sesalne stanice ploščate in ne izrasejo v lasce.

V sesalne stanice prihaja voda z raztopljenimi redilnimi snovmi vred po vpoji ali endosmozi. Po tem prirodem zakonu prestopa menj gosta voda iz zemlje skozi kožico v sesalne stanice, kjer je vodeni sok vedno gostejši. Stanice se zategadelj také zalijejo z vodo, da nastane tlak (koreninski tlak), s katerim se pomiče voda tem hitreje iz stanice v stanico, vedno više in više v gorenji del rastline.

Majhna je sicer pojedina stanica, také majhna, da jo napolni najmanjša kapljica vode; ali na milijone takih stanic deluje na koreninah kakor sesalne priprave, in neštevilne kapljice se pretakajo v deblo, kjer se družijo v mogočen tok, krožèč po vsi rastlini.

Ako pomislimo, koliko vode posrkavajo rastline, po kakó strmem poti in kakó visoko jih pogostoma dvigajo v svojem organizmu — v drevesih tudi po 30—100 m visoko — vprašamo se, kakó se li more voda také visoko dvigati nasproti zakonom težnosti?

Poglavitni vzrok temu prikazu nahajamo v také imenovanem koreninskem tlaku, katerega smo omenili nekoliko prej. Zaradi neprestanega vzprejemanja vode iz zemlje je koreninski tlak vztrajen in nezavisen od vodne porabe. Dogaja se zató čestokrat, da vzprejme rastlina več vode iz zemlje, nego je more porabiti in izhlapati. To opazujemo zlasti spomládi kakor sploh za najmočnejše rasti. Preobila

voda izteka potem na ranjenih mestih; také si razlagamo tudi obče znani prikaz, da se obrezane trte spomládi solzé. Prav také se solzí tudi drevje, n. pr. breza, javor i. t. d., kakor sploh čvrsto rastoče in močno ukoreninjeno grmovje. Če deblo blizu tál po čez odrežemo, vidimo, kakó močno se cedí sok iz njega. Časih je iztekajočega sokú čudovito veliko. Na otoku Javi rabijo nekatere lijanaste¹⁾ vrste »Cissus« také rekoč za vegetabilíske studence. Iz prerezanih trt teče sok namreč také silno, da je podstavljen kozarec nedolgo poln čvrste in hladilne pijače. V Indiji dajo nekatere rastline toliko sokú, da jih imenujejo »rastlinske studence« (Phytocrene), n. pr. *P. gigantea*, *bracteata* i. dr. Če prerežemo počez še mlado cvetno steblo mehikanske rastline »*Agave Americana*«, také zvane stoletne aloje evropskih vrtov, izteče za 24 ur kakih 365 g in v tednu dnij 2500 g sokú. To izcejanje traja 4–5 mesecev, in krepka agava dá v tem času do 50 kg sokú, od katerega napravljajo Mehikanci opojno pijačo »pulque«.

Koreninski tlak provzročuje tudi tiste kapljice, ki visé pogostoma na koncéh žitnega listja in se kakor biseri leskečejo v prelepih mavričnih barvah. Te kapljice iztiska iz listja koreninski tlak; ljudje jih pa napačno tolmačijo za roso. Takó iztisnjene kapljice opazujemo časih tudi pri drugih rastlinah, pri máku, ogerščici, krompirji i. t. d. V suhem zraku se sevéda ne morejo tvoriti take kapljice, ker iztisnjena voda sproti izhlapeva.

Da se dviga voda v rastlinskem telesu, vážno je dalje hlapenje (transpiracija), zaradi katerega odhaja porabljena voda zopet iz rastlinskega telesa. Listne stanice in sploh od zraka obkroženi deli rastlinski — izvzemši deblo, odeto z debelo skorjo — oddajajo vodo neprestano kakor nevidne hlapove v zrak. Oddano vodo pa nadomeščajo z novo vodo, katero vzprejemajo iz sosednih stanic. Te jo zopet dobivajo od nižjih stanic, také da primerjamo lahko ves ta proces nekakemu sesanju, s katerim se voda dviguje iz spodnjih rastlinskih delov v listje. Spodaj v koreninah deluje torej tlak, ki potiska vodo navzgor, zgoraj v listji pa delujejo prava sesála za dviganje vode.

Pri lesnatih rastlinah jezé vodo, dvigajočo se v deblu, zračni mehurčki, ki uravnavajo dviganje vode; zaradi njih se v deblu lahko nabere veliko vode, katero rabijo potem ob suši. V lesnatih rastlinah se zlasti na jesen nabira voda, torej takrat, ko so organi za hlapenje (listje) odpadli. Celó pozimi vzprejemajo korénine iz globokih in gor-

¹⁾ Lijane so rastline, katere so po svoji rásti podobne navašnemu srobotu (*Clematis Vitalba*).

kejših zemeljskih plastij vodo váse, ki se nabira potem v deblu. Marsikatera vsakdanja prikazen nam potrjuje, da je lesnati del rastlinski pravi vodnjak in regulator za prevajanje sokú. Lahko n. pr. opazujemo, kakó poredkoma véne veliko drevje ob suši, dasi izhlapeva neprestano obilo vode iz listja, in sicer zategadelj, ker je v deblu in vejah veliko vode; šele tedaj, kadar ta poide, listje véne. Vse drugače je to pri zelnatih rastlinah. Pri buči n. pr. opazujemo iz lahka ob toplih solnčnih dnevih na ovenelem listji, da izhlapi več vode, nego je morejo posrkati korenine. (Dalje prihodnjič.)

Pri slovesi.

•Pošiljal bodem ti pozdrave,
Takó mi rekel je v slovó,
•Po ptíčkah vsak dan iz daljave,
Potem mi stisnil je rokó.

Odšel čez pólja in planine
Mož ljubček je med tuji svet —
Goré med nama in doline,
Nazaj ga ni že mnogo let.

Žgolí mi ptíček pesmi svoje,
Pozdrava pa ne izročí;
Poslušam ga in vém, kaj póje:
Vém to, da ljubček zvest mi ní! . . .

Alenka.

Pravljica.

Žívljenja, čuj, pravljica v srci speča,
Prihaja méni često iz srcá,
Ko spev iz davnih časov se glaseča,
Čaróbná je pravljica tá:
•Otrók prežil si dóbo sreče zláte,
Obráz od toge solz ni bil rosán,
Vsak hip je sipal nove sreče náte —
A dóba ta — oh, sèn cvetán . . .

V žívljenje stopil jasnega si lica,
Redkejši vedno bil je sreče sòj,
Z očesom rósним zrl, kakó krivica
Ostavlja zmagovalka bój.
Osível mož . . . Užaljen, samcat toži:
Sam v starosti ostál, nezgóde sin,
Zamrle nádeje ko cvetje roži,
Zamrl jedino ni — spomín . . .

Žívljenja ta pravljica, v srci speča,
Prihaja méni često iz srcá,
Ko spev iz davnih časov se glaseča,
Čaróbná je pravljica tá . . .

Rástislav.

Šivilja.

Naglo ubadaj, igla jeklena,
Naglo ubadaj in šivaj drobnó,
Ž njo pa teci, nitka svilena,
Ure kazalci na polnoč gredó.

Srečni nevesti šivam to krilo,
Ki ga obleče jutrišnji dan;
Ko ji veselje bo lice rdečilo,
Prízor to bode čarobno krasún!

Leto za letom igla ubada,
Šivam v samoti drugim ljudém;
Često na delo solza mi pada,
Ki jo izvablja žalost očém.

Kje ste, vi dnevi, ko z iglo jekleno
Sebi šivala sem krilo svetló?
Gledam pred sabo gomilo zeleno:
Njega počiva srcé v nji zvestó.

Venec poročni in nádeje svoje
V črni sem dela grob bolečin;
Žalna obleka ljubezni je moje
Veden, četudi jedini spomin.

Naglo ubadaj, igla jeklena,
Naglo ubadaj in šivaj drobnó,
Ž njo pa teci, nitka svilena,
Ure kazalci na polnoč gredó!

Alastor.

Bolna noč.

Viharna noč. — V potokih hudournih
Tik hiše voda se vali.
Temà ob méni črna, v prsih burnih
Srcé kot skala me teží,
Vihar na tlà ob cesti drevje ruši,
Nemilo tuli skozi log;
Bolán ležim na udih in na duši,
Oh, kaj sem pač zadolžil, Bog!
Pusti za máno prěšli dnevi, prazni,
Pred máno vrsta bolnih dnij . . .
Neznane, čudne plešejo prikazni
Okrog zatisnjenih očij.
Iz tesnih prsij vzdihnem v noč globóko,
Na vročo glavo položim si róko.
Živim li? V duši vstaja mi trpeči
Spomin, da sanjal sem nekdáj — o sreči . . .

Filodem.

Senanus.

Spisal A. Funtek.

I.

Samoten solnčen žarek se je prikradel skozi zamreženo okno pritlične pisárne in trepetal po velikanskih knjigah na pisni mizi knjigovodje gospoda Gregorija. Zvedavo je posvetil baš na dolgo vrsto ónih števil, katere je zapisala suhotna roka póstarnega možá v trgovsko knjigo, in razlil blestèč trak po pleši glavi njegovi, le po nekod še obrobljeni s šopki redkih lás. Tiho je bilo v pisárni, samó dvoje peres je praskalo po popirji. Toda ne vselej. Časih se je ustavilo jedno peró, in ondu iz kota pri drugi pisni mizi, do vrha obloženi z zvezki in knjigami, zazvenel je pritrtr vzdih v prašni zrak. Slišati ga ni bilo dosti, in razven vzdihovalca in gospoda Gregorija tudi ni bilo nikogar v sobi, da bi se menil zánj; knjigovodja pa se je itak tolikanj zagledal v račune svoje, da je zaprl uhó in srce sléharnemu pojavu stiskane duše človeške . . .

Dà, srce tudi! Gospod Gregorij je mož, ki se ne méni mnogo za svet in njega bridkosti; kaj li bi mu bilo do takšnih vzdihov, kakeršni se izvijajo sicer takó veselemu, in po njega sodbi tudi tolikanj lahkoživemu mladeniču, kakor je óni-le pri drugi mizi? Sicer je že pogostoma čul njega vzdihanje, časih, zlasti v prvi dóbi, kar je delal óni Pavel Vodè poleg njega, zazvenela mu je sredi najzamotanejših računov péta ali zvižgana pesem na uhó, da je šinil po konci, kakor bi ga bil gad pičil, in s strogo besedo zatrl razposajenosti, kakeršne ne sodijo v trgovsko pisárno. Brezuspéšen ni bil njega odpor, zakaj mladi tovariš se je le še malokdaj izpozabil takó, da je motil resno delo nič menj resnega knjigovodje; toda popolnoma venderle ni mogel zadušiti živahnosti, katera je káj slabo pristojala temu zatohlemu prostoru . . .

Resnica je, da nas končno vznemiri še tolikanj rahel šum, ako se ponavlja redno in vztrajno, in takó se je tudi že gospod Gregorij nekolikokrat zgenil, ko so se na zvočnih valovih rahlo, toliko da čutno, prizibali do njega óni zategli vzdih. Ali zgenil se je le nevedé, ker je iz početka le uhó čulo óne neobične in prepovedane glasove, ne da bi se jih popolnoma zavédala duša. Marljivo je pisal dalje, kakor je že pisal leta in leta, zvest služabnik svojega gospoda, služabnik, kateremu so bile poslovne knjige dražje, nego vse druge knjige

in knjižice, kakeršne pišejo preprosti ljudje v brezposelnih urah, da ž njimi slepé sami sebe in druge nevedne duše človeške! . . .

Iz nova je vzdihnil Pavel Vodè. Gospod Gregorij pa se sedaj ni samó zgenil, nego odložil je celó peró in preko naóčnikov svojih strupeno pogledal proti mizi v kotu. Ostre so bile te sive oči pod košatimi obrvimi; videti jim je bilo, da so se že davno odvadile gledati prijazneje; tudi obraz je bil toli brezgiben, da si je bilo iz težka misliti dobrovoljen nasmeh na njem. — Počasno se je iztegnil, vzel pipo iz kota pri oknu ter jo tlačil skrbno in premišljeno.

»Danes menda zopet ničesar ne delate, Vodè«, takó napósled s suhotnim glasom pozdravi svojega tovariša. »Rad bi vas vender vprašal, ali ste že sklenili račun gospoda Slaka, ki seza že nazaj v nekaj let? Terjatve naše pri firmi Zelenčevi ste sevèda že takisto pregledali? In óno meníco Kraljevo, to ste prav takó že vknjižili? In potem — ali prosim vas, Vodè, to me umorí! Zdí se mi, da vzdihate že precèj dolgo, ne li?«

Nič odgovora.

»Vi ste neznosen človek! Toliko vam povém, kar čudim se, da vas naš gospod že davno ni pognal po svetu! To je posledica, ako je človek preusmiljen z ljudmi vaše vrste! Tega si niti misliti ne morem, da bi gospod Zorec ne poznal vaših nerednostij, ki se kažó le prejasno o sléhamnî priliki. O poslednjem čudovitem naročilu vašem, kjer ste otročje razmišljeni zapisali do cela druge številke, nego so vam bile ukazane, o tem niti ne trosim premnogo besed, ali to, da vas ne poboljša nobena beseda — no, Vodè, zapomnite si: da sem jaz vaš gospodar, niti jeden dan več bi vas ne gledal v pisárni, Bog sam mi bodi priča! Niti jeden dan več, ali slišite?«

»Slišim, gospod Gregorij!« oglaší se óni v kotu in umolkne. Najsi je bil res tolik grešnik, mehki glas njegov je bil venderle jako prikupen.

Gospoda Gregorija sloko teló se popolnoma vzravná na usnjatem naslanjáči. »Slišite, takó ste rekli« izpregovorí s poudarkom, »samó slišite in nič drugega? Vi se ne kesate, kaj? In še več! Zdí se mi celó, da se rógate, vi, mladenič, mèni, staremu móžu? No, toliko vam povém, doslej sem molčal, ali odslej, da vidite! O prvi priliki izpregovorim z gospodom Zorcem resno besedo, in ako je še kaj pravice na svetu . . .«

Knjigovodja ni izgovoril svojega pretenja, zakaj hipoma je ugledal poleg sebe njega, katerega je hotel opisati gospodu Zorcu, natanko,

kakor je vreden. Pavel Vodè je stal pri njem in mu ves prijazen položil roko na ráme.

»Kaj bi se jezili, gospod Gregorij!« dejal je brezskrbno. »Moj Bog, saj delam, kolikor morem, no, in ako se časih človeku ne ljubi, da bi se utapljal v te puste račune, ko mu vender bije živo srce v prsih —«

»Takó? Ne ljubi? Puste račune? Zivo srce v prsih? Krasno, Vodè, vi ste vzor vestnega komptoirista! Trgovec bodete, da nič takega! Ne ljubi se vam — no, resnično, ako je še kaj pravice na svetu, takega trgovca Bog ne bode dopustil na sramoto vsemu trgovskemu stanu! Sicer pa, do tjà je še daleč, Vodè, predno bodete vi sezali v trgovsko življenje naše! Bogá hvalite, ako ostanete še dolgo to, kar ste, nezasluzeno plačevani komptoirist gospoda Zorca namreč. Trgovec, vi trgovec!«

In stari gospod raztegne vela ustna na zaničljiv nasmeš in seže po vžigalicah, da zapali pipo svojo. Mlademu móžu se hipoma zresni obraz, in krepko odgovori:

»Vi zopet govorite neupravičeno, gospod Gregorij! Odkar delam poleg vas —«

»Delate? Vi ne delate ničesar.«

»Vidite, to je iz nova očitanje, kakeršnega ne zaslužim. Toda vi mi sploh dosihdob še niste dali pohvalne besede, nego vedno se zadirate náme, bodisi, da vam delam po volji, bodisi, da se mi časih pripetí nezgoda, kakeršna se končno nahudi vsakomur, vam tudi —«

»Vodè, jaz si prepovedujem —«

»Ah, kaj, nezmotni niste! Izurjenejši ste od mène, to je vse. Kadar bodem jaz posloval toliko let kakor vi, delal ne bodem nič slabše, o tem bodite prepričani. Pomislite samí náse; morda je bil tudi kdáj čas, ko ste —«

»No, kakšen čas?« vzklikne knjigovodja jezno. »Menda me celó poučujete? Vodè, tega vam ne svetujem, sicer —«

»Ne poučujem vas nikakor, gospod Gregorij! Tudi nečem vas poučevati. Réči sem hotel samó, da je bila tudi vam kdáj dôba, ko niste gledali svetá jedino le s trgovskega stališča; saj ste bili mladí . . .«

»Mlad? Dà, mlad, ali takšen ne, kakor ste vi! Hvala Bogú!«

»Kakor sem jaz!« nasmeje se Vodè in se zasuče na pèti. »Kolikokrat ste mi že povedali to! Ali recite, gospod Gregorij, kakšen sem vender? Ali je to pregreha, da se ne zapiram v sobo kakor vi, kadar odhajate iz pisárne? Da hočem kaj imeti od svetá, da si časih poiščem vesele družbe, da hodim, recimo v gledališče, na veselice?

Ali res hočete, da bi hodil svojim pótém, sam, zapuščen kakor vi? Sevóda, prepričan sem, da bi me radi videli takega, in tedaj bi bili morda zadovoljni z menoj, ali pa tudi ne. To ni takó gotovo, zakaj časih ste precéj čudni, gospod Gregorij!«

Vodétove besede so gospoda Gregorija zbudle do živega, to se je videlo iz sléharne poteze na njega obrazu. V prvem hipu je gledal kakor odrevenél na mladeniča, ki mu je z mirnim glasom pravil tolikanj pikre besede, nató pa je zrasel in se razkoračil dôkaj oblastno.

»To je res lepo!« dejal je rezko in ježil obrvi. »Vodè, ta nesramnost zahteva zadostila! In ako je še kaj pravice na svetu, poplačate mi te besede. Čuden, jaz čuden! In zadovoljen bi bil, ali pa tudi ne! Bog ne dàj, povejte vender, kdo je zadovoljen z vami? Kdo more biti zadovoljen z vami? In čujte, tega, da hodim svojim pótém, sam in zapuščen, kakor se vam je zazdelo rêči, tega mi ne očitajte. To sploh ni očitanje. Jaz sam sem si izvolil ta pot, in žal mi ni —«

»Saj to je ravno,« prikima Vodè mirno. »Zató pa se vam je srce toli zakrknilo, da obsojate vsakogar, kdor ne hodi po samotnem poti. Krivični ste ne samó proti mênì, nego proti vsemu svetu. In to je zlò, verujte, da je zlò!«

»Vi me ne bodete učili!« razvname se knjigovodja. »Ali kaj — vredno ni, da bi se pregovarjal. Saj je itak upati, da vas lepega solnčnega dné roka gospoda Zorca potisne prav v óni svet, katerega tolikanj ljubite, in kateri vas tudi ljubi takó. Haha, tedaj se bodete že učili, kaj se pravi hoditi po svojem poti! Ali čujte, Vodè, takrat ne bodete znali hoditi, ker se niste nikoli učili! Kaj bi bili vi brez mênè, da vas ne drezam, ne vodim jaz! No, povejte, kaj?«

Rekši se gospod Gregorij porogljivo zareží, mladeniču pa udari kri v lice.

»Res je, gospod Gregorij,« izpregovori grenko, »hudo mi ne bode, kadar pojdem odtod. Ali roka gospoda Zorca me ne pahne v svet, nego sam pojdem vánj in dobro bodem hodil po njem — morda kaj skoro! In takrat upam, gospod Gregorij, da spoznate krivico svojo, da končno, in bodisi po dolgih letih, celó čutite mojo roko, kakó bode sezala v trgovsko življenje, kakor ste rekli. Mehak nisem, kakor si mislite; vsak vetrič me tudi ne upogne. Ali pri vas, gospod Gregorij, pri vas bi mi utegnilo zledeneti srce v mrzli sapi, katera brije okolo vas! Vi bi mi utegnili uničiti vse veselje do dela, kolikor ga še niste z otrovanimi pušicami svojimi! Takó, da veste!«

Govoril je končno nekoliko krepkeje, nego je morda hotel. Izgovorivši pa se je umiril in lahkodešno stopil k oknu ter gledal iz

tesne mračne sobe v širi jasni svet. Knjigovodji je zastala sapa, in od samega strmenja je položil že prižgano pipo iz rok.

»Tega ne umejem,« zamrmrá napósled. Vodè se obrne od okna.

»Ne umejete? No, dobro, da govorim jasno. Zgoditi se utegne, da ostavim to pisárno in začnem tržiti sam záse.«

Knjigovodja zamahne z rokami in séde na svoj naslanjáč.

»Vi, Vodè? Bog mi zanesi, to je — haha, to je presmešno! Vi in tržiti! Sam záse tržiti!«

Nekaj takega, kar imenujemo sicer smeh, izvije se gospodu Gregoriju. Toda smeh ni bil, nego samó ustna so se raztegnila, in zagrало mu je.

»Je li, to je čudno?« vpraša Vodè že popolnoma miren. »Toda smešno ni. Gospod Gregorij! Saj veste, da nisem kàr brez ničesar, in poleg tega — oh, ali to je ravno, oh!«

Začuden gleda knjigovodja svojega tovariša. Naslonil se je na pisno mizo, povetil glavo in vzdihnil, kakor je že vzdihal vse popóldne. In takó je slonel dolgo časa, napósled pa molčé odšel k svoji mizi in težko sédel na stol.

»Bog sam umej tega človeka,« zagodrnjá gospod Gregorij. »Prej možuje, kakor da je načelnik prvi trgovini na svetu, in sedaj vzdíha kakor otrok! Trгоvec, to ne bode nikdar trгоvec!«

Rekši užgè pipo in seže iz nova po peresi.

»Gospod Gregorij!« izpregovori zdajci Vodè.

Póstarni mož nejevoljno zarenčí, vender piše dalje.

»Nekaj bi vas vprašal.«

»Za vraga, torej vprašajte! Toda hitro. Ali se vam kàj ne ujema v računu? Čúda bi ne bilo.«

»Ej, pustite račune, nekaj drugega je. Gospod Gregorij, ali kdàj čitate kàj drugega, nego poročila o kurzu?«

»Čemú to vprašanje?«

»Zató. Glejte« — rekši že stoji Vodè s knjižico v roki pri mizi gospoda Gregorija — »zató, ker bi vas vprašal, ali ste že kdàj brali to knjižico?«

Knjigovodja po stráni pogleda zlatoobrezani zvezek, katerega mu drží Vodè pred oči.

»Kaj je to? Ne spominjam se.«

»Prešérnove poezije so —«

»Poezije, za Bóga, poezije!« vzklikne gospod Gregorij. »In te nosite s seboj v pisarnico, berete jih celó, nikar da bi delali? Vodè, to preseza vse meje. Poezije in trгоvske knjige!«

»Res, to se ne ujema, temu ste živa priča vi,« nasmehne se Vodè. »Bodisi, vi jih ne marate, to vém —«

»No, torej —«

»Potrpjite! Gospod Gregorij, ali ste bili kdaj zaljubljeni?«

Čuden je bil učinek teh besed; mladenič izvestno ni pričakoval takega. Stari knjigovodja je zdajci vrgel peró na odprto knjigo, da je kanila tinta po lično popisanih listih, in razdražen šinil po konci. Hropèč se postavi pred Vodèta in mu srepó gleda v oči.

Mladič, vi si dovoljujete govoriti z mano kakor še nikoli!« vikne mu hripavo. »Marsikatero nemarnost sem prebil od vas, Vodè, samí veste, koliko. Zamižal sem z jednim očesom, kaj z jednim, z obema sem zamižal, da ne bi videl vaše malomarnosti, kateri sem tolikokrat priča v tej pisárni, in katerih jedna je že vredna, da bi se za vselej poslovili od tod — ali da bi me smešili vi, ki ne veste ničesar o svetu in nehvaležnosti njegovi, tega vam ne oprostim nikoli! Tega ne prebijem! Jaz ali vi! H gospodu Zorcu pojdem, pri tej priči pojdem, in ako je še kaj pravice na svetu, tega ne bode trpel, da bi njega služabnik — kaj pravim, služabnik — njega stari tovariš in prijatelj moral poslušati tolikanj žaleče besede, katere mu govori neizkušen, nezrel mladenič! Sram vas bodi, kesali se bodete pozneje!«

Rekši se seže gospod Gregorij po klobuku in palici, da odide. Skrajno začuden ga gleda mladi mož — siromak sevèda ne vé, kakó se je nevedoma doteknil tajne rane v srci starega gospoda!

»Ali čujte, gospod Gregorij —«

Knjigovodja se hipoma obrne do njega.

»Z vami nobene besede več!« reče ledeno.

»Toda kaj je to hudega, ako sem vas vprašal —«

»Jaz si prepovedujem vsako vprašanje, umejete? Vi da bi me pikali —«

»Ali prisegam vam —«

Knjigovodja že stoji pri vratih.

»Kar ste hoteli, evo vam! Gospod Zorec vas vsekakor nauči, kakó se je vésti proti svojim predstojnikom, ako je še količkaj pravice na svetu. Prvič in zadnjič ste mi očitali, da sem bil nekdaj zaljubljen —«

»Aha, takó torej!« vzklikne Vodè presenečen. »Haha, torej res, vi, gospod Gregorij, haha!«

Ne more si kaj: krčevito se oprime stola in se glasno zasmije.

Da mu je povedal Vodè, ne vémo, kaj, nič bi ne bilo zbudlo gospoda Gregorija bolj nego ta vzklik in smeh, in nič bi ga ne bilo

obdržalo v sobi. Takó pa se je razljučen postavil pred Vodéta in dejal zamolklo:

»Izpregovorite še jedno besedo, in Bog mi je priča, da vas pobijem pri tej priči, ako je še kàj pravice na svetu!«

Gledajoč razpaljenega knjigovodjo, Vodè resnično spozná, da bi bilo najbolje, ako se podá, dasi vé, da ni treba doslovno jemati njegove grožnje. Zató se zresni in reče: »Resnično, gospod Gregorij, oprostite mi, žaliti vas nisem hotel. Saj vé, da niste takó hudi, kakor se delate. Sploh ne umejem, kaj vas je moglo tolikanj razvneti. Nedolžno moje vprašanje, ali ste bili kdàj zaljubljeni — no, no, potrpite, saj ne mislim ničesar hudega — to mi je prišlo le od tod, ker je moje razmerje takšno . . . kakó bi vam povedal brž — no, sramovati se mi ni treba, ker sem se zaljubil, gospod Gregorij! In še kakó zaljubil — oh, oh!«

Te besede nekoliko utolažijo knjigovodjo. Sicer gleda še jako razkačeno, ali stisnjena ustna se mu polagoma razklenejo, in zaničljiv izraz se prikaže na njih.

»Bog sam se vas usmili, Vodè! Še tega je bilo treba za brezumnosti vaše . . .«

Mladenič ga rahlo prime za roko.

»Saj ne tajim, da sem nekoliko drugačen nego sicer. Moj Bog, kdo bi ne bil? Ali to se že zgodi takó, gospod Gregorij, in zató mi ni treba šteti v zlò, ako vas časih razdražim nehoté. Navzlic vsemu zadiranju me imate celó nekoliko radi — sezite mi v roko, da se zopet sprijazniva! Kaj to, ako si poveva resnico? Jaz vam ne zamerim ničesar, dasi bi časih želel, da bi mi bili nekoliko milejši sodnik.«

Gospod Gregorij molčé postavi palico v kot in obesi klobuk na navadni prostor. Nató séde in se s komolci podprè ob pisno mizo. Majhen molk nastane. Vodè hodi nemirno po sobi; končno se ustavi pri knjigovodji.

»Ledenega srca nimam v prsih, gospod Gregorij, in popolnoma sem prepričan, da bi ne bilo prav, ako bi ga imel. In ako še prisije žarek vánje, kakor je prisijal mênì, tedaj —«

»Stara pesem!« zamrmrá knjigovodja.

»Sevéda, stara kakor človeštvo! Mlado srce je občutno; vname se kakor — ne, obrabljene primere nečem! Dovòlj, moje se je vnelo, in zató —«

»Zató berete pesmi, je li?« grohoče se gospod Gregorij.

»Mordà. Zaljubljen človek ni za trgovske knjige. Ako že ne morem govoriti, o čemer bi rad, zakaj bi vsaj ne bral, kar se do cela ujema

s sedanjim razmerjem mojim? Verujte mi, lepa pesem v takih hipih čudovito vpliva na srce —

»Kaj pak, da se še bolj užgè tisti brezumni plamen!« zagodrnja stari knjigovodja in si iz nova užiga pipo.

»Prosim vas, ne govorite takó!« reče Vodè iskreno. »Vi sevèda samó živite v svojih knjigah, in brezpametno se vam vidi vse, kar je zunaj njih. To ni dobro, to ni —«

Gospod Gregorij zamahne z roko.

»Pustite to; kadar vam pridejo moja leta, govorili bodete drugače.«

»Vaša leta? Vsekakor. Ali sedaj se mi še razgrinja svet, kateri se vam je že davno zaprl, ker ste samí hoteli takó, in do mène še pólje življenje z vsemi svojimi sladkostimi in tudi z bridkostjo svojo. Kadar mi zledení srce —«

»Kaj pak, ne govorite toli otročje!«

»Dà, zledení srce«, vzklikne Vodè, »kakor je zledenelo vam, takrat sevèda mi ne bode do življenja. Ali sedaj mi še bije toplo —«

»Za kóga neki?« roga se gospod Gregorij.

»Za kóga? Za njo.«

»To je sevèda povedano dôkaj točno.«

»Bodisi. Kaj bi vprašal po imeni, saj ne ljubim imena! In odkritosrčno vam rečem, gospod Gregorij, niti ne poznam ga. Sploh ne vém ničesar . . .«

»To je popolnoma po vašem,« zareži se knjigovodja iz nova.

»Lepa je sevèda, mlada . . .«

»Dà, lepa je in mlada!« vzklikne Vodè navdušeno. »Oh, gospod Gregorij, ako bi jo videli, prepričan sem, da bi ne govorili tolikanj porogljivo. Lepota ima moč do sléharnega srca, in bodisi, da je tudi vaše.«

»Ali zopet začenjate?« reče knjigovodja srdito. »Sploh bodi dovòlj, Vodè. Itak ne umejem, kakó sem mogel toliko časa poslušati vaše neslanosti. Nobene besede več! Priporočal bi vam, da si izbijete vse te neumnosti iz glave — ondu vas čakajo računi, vánje se zatopite! Točnost, Vodè, to je prvi pogoj dobremu trgovcu, in točnost vam priporočam najbolj. Ako pa že samí nečete delati, pustite vsaj mène. Lep trgovec bodete vi, rad bi vas videl. Za mesec dnij vam zapró prodajalnico!«

Toliko je Vodè še poznal starega knjigovodjo, da je tedaj razmerno dobre volje, kadar ga jame učiti in semtertjã tudi zbadati. Da ne bi provzročil novega prepira, molčal je in zamišljeno gledal v

tisti košček nebesne modrine, katera se je svetila skozi okno. Gospod Gregorij pa je nadaljeval:

»Takó, takó! Sedaj tudi vém, zakaj takó silite od nas! Deklè vam roji po glavi — no, častitam prihodnji soprogi vaši, ki bode kraljevala v vaši trgovini. Lepo bode to, vzgledno in točno! Oženiti se sevèda mislite, kaj ne?«

»In sicer kàr najhitreje,« potrdi Vodè.

Knjigovodja skomizgne z rameni.

»Kàr na roko, je li?«

»Tega ni treba, gospod Gregorij! Povedal sem vam že, da imam nekaj —«

»Ona tudi?«

»Ona? Kakó li vprašate tako? Saj je niti ne poznam, saj niti ne vém — —«

»No, dobro, dobro!« zareži se knjigovodja in omoči peró. »Samó to vam še povém, Vodè, in potem me pustite v miru: Spominjali se bode še presrečne dôbe, ko ste poslovali pri nas, in solznih očfj bode gledali nánjo! Samó prepozno bode . . . Ne poznate je! Sevèda, bogata je, da nič takega; žal, da bode bržkone baš obratno! Lep začetek, lep konec! Povém vam, rad bi ućakal ta konec, in ako je še kàj pravice na svetu, ućakam ga. Takrat pa mi ni treba praviti, Vodè —«

»Ah, kaj,« vzklikne mladeniç sedaj venderle jezen, »neumnost je bila itak prevelika, da sem izpregovoril besedo z vami. To bi si bil že lahko prej naštel na prste, da se bode samó zadirali náme kakor po navadi. Vi in ljubezen! Ali prepriçani bodite, konca ne ućakate, zaklinjam se, da ne! Videli bode še, kaj vzmore Vodè, ako le hoće!«

Rekši se hipoma obrne in gré trdih korakov k svoji mizi. Gospod Gregorij zahrka porogljivo, kar more, ućgè pipo in se zaglobi v prejšnje delo. Pokojno je zopet v pisárni, kjer se je nekoliko prej mlado bodro življenje upiralo póstarni preraçunjajoçi resnobi; skozi zamreženo okno pa se vsipljejo posamični solnčni žarki, in iz nova praska dvojce peres po popirji . . .

(Dálje prihodnjiç.)

Pokončna pisava.

Spisal A. Štritof.

Pokončna se imenuje óna pisava, pri kateri stojé črke pravokotno na vrsti. Da bi priporočali to pisavo namesto dandanes v obče navadne ležeče pisave, pri kateri so črke kolikor toliko nagnjene na desno stran proti vrsti, utegne se marsikomu zdeti malenkostno novotarjenje, katero ni vredno, da bi se ogrevali zánje. Ali malenkostna je stvar le na videz; dejanski je také važnega pomena za zdravje šolske mladine, da so se bavili in se še bavijo z vprašanjem, kakó pišimo, ležeče ali pokončno, premnogi zdravniki posamič in v zdravniških zborih, in da odmevajo uspehi teh zdravniških preiskav novejši čas tudi že v visokih šolskih oblastvih. Nastala je o tem vprašanji šira literatura; za teoretiškim dokazovanjem so prišla praktična potrdila, in dandanes ni dvojbe, da se bode skoraj jedino pokončna pisava rabila v šoli in nató tudi v življenji.

Ker je torej ta pisava baš sedaj aktualnega pomena, ustrezem morebiti marsikomu, ako na kratko in pregledno razvijem bistvo in zgodovino zanimljivega preobrata v pisanji.¹⁾ Zajedno mislim, da treba vsako novost, in bodisi še také očitih prednostij, večkrat poudarjati in razjasnjevati, da si končno pridobi obče priznanje. — Stvar je sicer iz večine zdravniškega področja, ali izvestno gré tudi učitelju nemala beseda, ker on ima največ prilike praktičnim pótem opažati istinitost teoretiških preiskav.

Da dobro pojasnim bistvo, s katerim se upravičuje pokončna pisava, treba je poseči nekoliko dalje. Med také zvanimi šolskimi boleznimi, katere se lotijo mladine do kakega 14. leta, najvažnejši sta dve: kratkovidnost (myopia) in kriva hrbtenica (skoliosis). Statistiški je dokazano, da se širita ti dve bolezni po šolah čimdalje bolj in da sta v posameznih slučajih tem večji, čim više se pomika bolni učenec od razreda do razreda. Dotičnih izkazov je na izbero, ali predaleč bi zašel, ako bi jih hotel navajati podrobno. V dokaz, da je resnična naša trditev, zadoščaj nam splošna sodba z najverodostojnejšega mesta, sodba, katero je izrekel c. kr. najvišji zdravstveni svét na Dunaji v seji dné 14. svečana 1891. leta, ko se je razpravljalo vprašanje o pokončni pisavi: »Kurzichtigkeit und Wirbel-

¹⁾ Kdor se hoče poučiti natančneje, njemu priporočam izvrstno knjigo: »Emanuel Bayr, Steile Lateinschrift. 2. Auflage. Wien 1891. A. Pichlers Witwe u. Sohn«. 8°, 177 str. Cena gl. 1'20. V nji se razpravlja obširno, kakó je nastalo in kakó se je razvilo to vprašanje, pridejane so ji fotografske slike pokončno in ležeče pišoóih uóenk, na str. 1.—12. pa je zaznamenovana vsa dotična literatura.

säulenverkrümmung nehmen stets zu an Zahl und Hochgradigkeit und verlangen prophylaktische Maßregeln.« Vsakdo je izvestno tudi že opazil sam, da velikemu številu otrok, kateri prihajajo zdravih očij v šolo, slabi vid v šolskih letih in da rase število kratkovidnežev in kratkovidnost sama od razreda do razreda. Koliko mladih ljudi nosi dandanes naočnike! Skolijoza sevéda ni takó očividna, a zaradi tega se ne pojavlja nič menj pogostoma. — Vzrokov tema boleznima je nedvojbeno mnogo, in izvestno ne tiče samó v šoli. Poleg osebne nagnjenosti ji provzročajo in pospešujejo rasoče šolske zahteve sploh, slaba razsvetljava, nedostatna učila, zlasti predrobni tisek, premala skrb roditeljev in učiteljev, da bi mladina prav sedela, slabe šolske klopí i. t. d. Visoka šolska oblast tudi ni zamudila opažati teh vzrokov in se je trudila, da odpravi njih zlé posledice, kolikor jih ima šola na vésti. Dokaz temu sta znana ministerska ukaza, kakó se váruj vid šolski mladini (z dné 26. listopada 1878. leta št. 15213., in z dné 10. svečana 1880. leta št. 2160.), in določbe o sedenji, vzprejete v návod za pouk na realkah v odstavku za lepopisje (točka 1.). Zlasti se je razpravljalo, vendar do sedaj še ne rešilo, vprašanje o primernih šolskih klopéh, ker so se dosedanje preproste klopí zmatrale za glavni povod napominjanih boleznij. Umerjali so klopí natanko po držanji sedečega telesa, da so ustrezale vsem anatomskim in fizijološkim zahtevam, toda praksa je vselej pokazala, da sedi mladina v novih, zdravniško odobrenih klopéh prav takó slabo, kakor je sedela v prejšnjih. Jednako so imele tudi druge oprezne naredbe in določbe le nezatne uspehe. — To je napotilo vestne opazovalce, da so iskali vzrokov tema boleznima še drugje. In res so jih našli tam, kjer bi jih bilo najmenj pričakovati. Spoznali so dosedanjo ležečo pisavo za glavni vzrok kratkovidnosti in krive hrbtenice, ker se zaradi nje glava in život neizogibno drži takó, da je kvarno mladi hrbtenici in mladim očém. Posledica temu prevažnemu spoznanju je bila, da so zahtevali, naj se škodljiva ležeča pisava odpravi in nadomesti s táko, v kateri ni nevarnosti za zdravje mladine. Ta pa je pokončna pisava.

Predno podrobno dokažem to na videz čudno in osupno izjavo, zdi se mi potrebno, podati kratek zgodovinski pregled tega vprašanja. Ležeča pisava ni takó stara, kakor bi človek mislil. Splošno uveljavljena je bila šele v začetku našega stoletja.¹⁾ Prej so pisali ljudje pokončno ali vsaj prav malo nagnjeno, kar izpričujejo ohranjeni stari rokopisi. Grška in latinska paleografija, ki razlaga in razreduje staroklasiških umotvorov rokopise od najstarejše dóbe do 16. stoletja, pozná sicer poleg pokončne pisave tudi

¹⁾ Bayr trdi na str. 18., da jo je uvédel kaligraf Heinrigs v Krefeldu leta 1809. (nagnjenje črk 45°).

kurzivno, toda le-tá je bistveno različna od sedaj navadne; nje črke so le malo daleč od navpičnice.¹⁾ Jednako nam kažejo zgodovinske listine do konca 18. stoletja skoro zgolj pokončne ali neznatno nagnjene črke. Kakó pa se je v začetku našega stoletja pojavila ležeča pisava? Odgovor je prav takó kratek kakor osupen: Ležeča pisava ni drugega, nego posledica hitrega in nemarnega pisanja. Ta prvotno le grda navada se je kmalu udomačila, ker je dobro služila praktični potrebi — hitri pisavi. Razvili so jo razni lepopisci, kateri so metodiško učili, hitrejše črke tudi le p^ó pisati, in ko se je vzprejela še v šole, prevladala je kmalu splošno v življenji. Le malokdo je ohranil prvotno pokončno pisavo, bodisi tradicijsko, bodisi po prirodnem nagibu, o katerem slišimo pozneje še nekaj več. Bayr nam podaja v prilogi svoje knjige dva taka rokopisna posnetka pokončno pišočih móž iz časov, ko je bila ležeča pisava v splošni navadi. Ljudje so torej hitreje pisali ležeče. — Ali mársikdo je plačal to hitrost z zdravjem očij in hrbtenice. Zvezo teh boleznij z ležečo pisavo je zasledil prvi dr. Ellinger in jo izkušal razjasniti v »Wiener medicin. Wochenschrift« leta 1870.²⁾ Sledil mu je dr. Gross v »Grundzüge der Schulgesundheitspflege. Nördlingen, 1878.«³⁾ Ali ta dva zdravniška pisatelja sta pač zapazila kvarnost ležeče pisave in jo podprla z dokazi, vendar v pozitivnem delu, v nasvetih za preosnovno pisanja, nista se niti ujemala, niti se popela do tega, kar smemo dandanes zmatrati za rešitev pisnega vprašanja, do pokončne pisave.³⁾ Le-tó je prvi strogo znanstveno utemeljil nje glavni dosedanji zagovornik dr. Schubert v zbornici zdravnikov srednjefrankovskih leta 1880. in v mnogih pozneje izšlih spisih.⁴⁾ Za njim so dokazovali drugi zdravniki prednost pokončne pisave, n. pr. Cohn, W. Mayer, Daiber, Weber in nezavisno od nemških učencakov enketa francoskih zdravnikov, katero je sklicalo v Pariz ministerstvo za javni pouk leta 1881., »da se preiščejo vzroki vedno večje kratkovidnosti pri učencih in da se nasvetujejo pomočki za izboljšanje nezdravega stanja.«⁵⁾

¹⁾ Prim. n. pr. paleografske vzorce v Iwan Müller's Handbuch der class. Alterthumswissenschaft, I.

²⁾ »Ueber den Zusammenhang der Augenmuskelthätigkeit mit Skoliose«. Kar tū navajam imen in spisov, vzeto je vse iz Bayrove knjige.

³⁾ V poznejših spisih se je Ellinger vendar pridružil zagovornikom pokončne pisave.

⁴⁾ Glavna dotična dela njegova so: 1) Ueber den Einfluss der rechtsschiefen Schrift auf das Auge des Schulkindes. Aertzl. Intelligenzbl. München, 1881. in 1882. 1. — 2) Ueber den heutigen Stand der Schiefschriftfrage. Berlin. Klin. Wochenschrift, 1884. — 3) Ueber die Haltung des Kopfes beim Schreiben. Graefes Arch., 1886. — 4) Ueber Hefilage und Schriftrichtung. Zeitschrift f. Schulgesundheitspflege, redig. von Kotelmann, Hamburg u. Leipzig, 1889. — 5) Zur Vertheidigung der Steilschrift, ibid. 6) Ueber Steilschriftversuche in Schulen, ibid. 1891. — 7) Ueber senkrechte Schrift in Schulen. Bayerische Lehrerzeitung, 1890.

⁵⁾ Bayr, p. 40.

Vender je bilo tudi nekaj nasprotnikov pokončne pisave, izmed katerih sta najznamenitejša dr. Berlin in dr. Rembold v skupnem spisu: „Untersuchungen über den Einfluss des Schreibens auf Auge und Körperhaltung des Schulkindes. Stuttgart, 1883.“ Vnela se je huda, večletna borba med tema dvema zdravnikoma in med Schubertom, a zmagal je Schubert in ž njim pokončna pisava. Schubertove dokaze sta podprla iz nova prof. Toldt in prof. Reuss na Dunaji.¹⁾ Tedaj je dospelo teoretiško dokazovanje do neovržne jasnosti in določnosti. S teoretiškega stališča ni nihče več dvojil o prednosti pokončne pisave. Sedaj je trebalo prebiti še jedno izkušnjo: Kakó se obnese ta pisava v praksi? Za to gré največja zasluga E. Bayru, vodji mestne deklishe šole v VI. dunajskem okraji. Od leta 1889. se že poučuje v njegovem zavodu pokončna pisava z izrecnim namenom, da se dokaže, koliko se ujema dejansko izvajanje pokončne pisave s teoretiškim dokazovanjem. Bayr poučuje takó rekoč pri odprtih durih. Vsakdo se smé v njegovi šoli prepričati na svoje oči, kakó vpliva nova pisava na držanje telesa. In prihajali so prav mnogi, med njimi odposlanci c. kr. najvišjega zdravstvenega sveta na Dunaji. Polagoma so tudi po drugih šolah in ne samó na Dunaji poskušali pokončno pisavo. V šolskem letu 1890./91. našteva Bayr²⁾ že 149 takih razredov. Bayr si je izprosil mnenja vseh ónih učiteljev, kateri gojé to pisavo, in vzprejel jih je v drugo izdajo svoje knjige.³⁾ Ujemajo se čudovito in vsa govore za pokončno pisavo. Odločilen pa je bil ukrep najvišjega zdravstvenega sveta na Dunaji. Le-tá je sestavil poseben odbor, kateri naj bi temeljito preudaril to vprašanje z oftalmološkega in ortopedskega stališča. Poročevalca profesorja Reuss in Lorenz sta oddala svoji mnenji⁴⁾ v seji dne 14. svečana 1891. leta. Na podlagi teh mnenj je sklenil najvišji zdravstveni svet: »Splošno se priporoča, uvésti pokončno pisavo za prvi pouk v pisanji, da je móči doseči ravno držanje telesa, zabraniti skrivljenje hrbtenice in odpraviti napake vida.«⁵⁾ Posledica temu sklepu je bila, da se od začetka letošnjega šolskega leta malone po vseh večjih krajih uvaja pokončna pisava. Sedaj se pričakuje samó še, da jo visoka šolska oblast izrecno in splošno ukaže po vseh začetnih šolah. —

1) Prvega mnenje z leta 1889. je natisnjeno pri Bayru na str. 75.—84., drugega predavanje v c. kr. družbi zdravnikov na Dunaji pa v »Wiener klin. Wochenschrift« 1890. št. 49.

2) p. III.—III4.

3) Med njimi čitamo na str. 130. tudi izjavo slovenskega učitelja g. Stiasnega.

4) Natisnjeni v »Das österr. Sanitätswesen, 1891«. V slovenskem prevodu ji je pri nesel »Učit. Tovariš« v zadnjih dveh številkah leta 1891.

5) Sklep je objavljen v »Wiener Zeitung« z dne 17. svečana 1891. leta.

Po tem zgodovinskem pregledu prehajam na meritoriško stvar sámo. Rekel sem, da so zdravniki spoznali ležečo pisavo za vzrok kratkovidnosti in skoližoje in da se pokončna pisava upravičuje baš s tem, ker ustreza zdravstvenim ozirom. Odgovoriti je treba sedaj vprašanju: Z a k a j j e l e ž e č a pisava škodljiva hrbtnici in očém, pokončna pa ne?

(Konec prihodnjic.)

Kakó pišimo lastna staroklasiška imena?

(Konec.)

S tem, kar smo rekli do sedaj, vidi se mi vprašanje do kraja rešeno; toda ker se je že izprožilo, razpravimo je temeljito. — Upravičen je ugovor: kateri razlogi pa nas naj nagibljejo, da pišimo grška in latinska lastna imena z grškim in latinskim ali bolje z grško-latinskim (ta izraz še pojasnimo!) pravopisom? — Odgovor: pijeteta! — Lepa pijeteta to, ki se kaže samó v mrtvih črkah! Črka morí, čuli smo večkrat. Če bi nam mani starih Grkov in Latincev mogli odgovarjati, rekli bi nam pač, da se na taki pijeteti, ki se pojavlja v polklasiškem pravopisu, prav lepo zahvaljujejo, in svetovali bi nam blizu takó-le: »Mi Grki in Latinci smo pisali, kakor so nam velevali naši jeziki in naša ušesa (fonetiški), ne brigajoč se za to, kakó so pisali drugi pred nami; pa še vi pišite takó! A nika ne vlivajte novega vina v stare mehove! Nas pa častite s tem, da našega uma stvore prav pridno čitate in se navzimate duhá, ki je v njih!« — Lahom bi se hudo zameril in res delal krivico, kdor bi jim odrekal pijeteto do njih dozdevnih pradedov, Latincev, a to jih ne ovira, da pišejo i latinska lastna imena fonetiški po svoje.

Drugi razlog: »Prepis lastnih imen bodi diplomatiški natančen!« Dasi ne uvidevamo niti ne priznavamo potrebe diplomatiški natančne transkripcije, vendar tudi te ne doseza Kermavnerjev pravopis.¹⁾ Kermavner se je ravnal po načelu, naj se vzprejmó samó tiste latinske črke, katerim slovenščina nima vrstnic, torej ch, rh, th, x, y, toda ph mu nadomešča domači f in latinski c pa ali k (pred a, o, u in soglasniki in ob konci besed) ali pa c (pred drugimi samoglasniki). Je li ta prepis diplomatiški natančen? Ne daje li misliti, da so Rimljani f in ph govorili jednako, toda c v vsakem izmed navedenih dveh slučajev različno, drugače v ‚Cicero‘, drugače v ‚Cacus‘, in da se je iz grščine vzprejeti z (Zama) glasil kakor slovenski z?

¹⁾ Da Grkom in Latincev Kermavnerjev pravopis ne meri z jednako mero, temveč da kaže grške končnice n. pr. os, on in grške dvoglasnike ai, oi, ei v latinskem refleksu, to bodi omenjeno le mimogredé.

Vender vse troje je krivo, in razlikovanje med c in k je le ustopek poznejši, dandanes pri Nemcih navadni izreki latinski. Torej tudi te prednosti nima Kermavnerjev pravopis, da bi pospeševal natančnejšo izreko grških in latinskih tujk.

Še tretji vzrok bi se dal navêsti v prilog Kermavnerjevi teoriji in se je resnično tudi že navel; ta je: »Tudi Nemci delajo takó«. — Lahko bi a limine odklonili ta vzrok, rekoč, oni po svoje, mi po svoje: »jeder kann nach seiner Façon selig werden«. Toda bodisi! Priznajmo ta vzrok, vender dajemo précej na pomislek: »Duo cum faciunt idem, non est idem«. Ako pišemo po Kermavnerjevem vzgledu, to uvajamo v domačo azbuko tuje, národu do cela neznané črke, katere so pa Nemcem (razven y) znane vse tudi iz domačih ali udomačenih besed, n. pr. ph v Epheu, in često tudi še v Adolph, Adolphine, Ludolph, Rudolph, Westphalen; x v Axt, Hexe, Nixe; tudi y je starejši nemščini mnogo služil in ondu značil = ii ali ji, n. pr. miin = mein, in ni še davno tega, da so pisali sey nam sei. O ch, th, z ni da bi govoril.

Sicer pa vsa čast naobraženosti nemški, ki je poleg francoske in angleške višek vse sedanje omike; ali zategadelj teh národov ne smemo posnemati slepo. Ravno pravopisje je najslabša stran i Nemcev i Francozov i Angležev. Razumniki teh národov so samí uverjeni, da njih umetno zveřizene azbuke nimajo samó nikakeršne vrednosti, ampak da so tudi naravnost škodljive. A. Bechtel, znani spisovatelj francoskih učnih knjig, napisal je (v »Zeitschrift für das Realschulwesen«, XIV. Jahrg. 1889. str. 591.) o francoskem in angleškem pravopisu to-le lapidarno sodbo: »Die streng historische Schreibung hat für den Sprachforscher einen wissenschaftlichen Wert; die heutige conventionelle Schreibung des Französischen und des Englischen hat weder diesen noch einen Bildungswert für den Schüler. Viel Zeit auf die Eindrillung der Orthographie zu verwenden, ist eine Vergeudung der Arbeitskraft«. In dr. Leo Burgerstein, odobrujoč Bechtlovo sodbo (v istega časopisa XV. letniku 1890. str. 17 sled.) in priznavajoč »die Wertlosigkeit u. Schädlichkeit eines verkünstelten Chinesenthums speciell in der französischen Orthographie«, po pravici opominja rojake svoje: »Wir können aber bei weitem nicht so ausgiebig vor der uns ferner liegenden französischen Thüre kehren als vor unserer eigenen« ter jim stavlja v vzgled fonetiški osnovani španski in srbski pravopis.

Kdor se zanimlje za pravopisno vprašanje, temu mora biti znano, da se pri Francozih i Angležih i Nemcih pojavlja mogočna struja, ki snuje temeljit pravopisni preobrat, v fonetiški smeri sevêda. Da se ni že zvršil, tega je kriva neodoljiva »vis inertiae«, pri Nemcih pa tudi uradni pravopisi.

— A sedaj se še kdo ogrevaj za tisto pravopisno »kinezarstvo«, katero skoro popusté Nemci samí!

Še jeden razlog baje priporoča Kermavnerjevo prakso, in ta je: »Če le-to popustimo, moral bode latinščine učitelj mnogo popravljati v pisavi antiknih lastnih imen«. No, do sedaj si ta razlog ni upal naravnost na dan, in dobro zánj, da ne; vender če pride, postreže in posveti se mu lahko, kakor mu gré. Toliko pa bi se nam že sedaj lahko očitalo v brk: »Najprej pišite vi svoje domače slovenske priimke pravilno, potem šele oponašajte drugim krivo pisavo lastnih imen, grških in latinskih«.

Da ne zamolčimo ničesar, očita se domači pisavi staroklasiških imen tudi to, da dosledno izvedena tira do »čudnih«, dà, časih celó smešnih oblik; kot take absurdne oblike se navajajo: Tit, Cir, Pir, Kserks. — Dasi ta razlog ni strogo logiški, ampak oportunistiški, vender nekaj besed tudi o njem. Dvojbe menda ni, da je govorjenje o absurdnosti in prikladnosti, lepoglasnosti ali nelepoglasnosti besednih oblik prepír »de gustibus«; kar zveni temu národu blagoglasno, to je drugemu slaboglasno, in jezikoslovcu je vse blagoglasno, kar je prav. Da nam, ki smo se šolali v nemških gimnazijah, oblike Tit, Cir, Pir, Kserks, neljubo praskajo ušesa, to je morda res, ali takšen subjektiven počutek se ne smé jemati v poštev, kadar se rešuje táko vprašanje. Naši učenci pa so tem oblikam, katere sliševajo v vseh predmetih razven pri latinščini in grščini, takó privajeni, da jih rabijo neposiljeno, preprosto, kakor sem se uveril sam; sicer se pa mēni samemu takó godí z obliko Cir, kateri sem se privadil že učenec iz Lesarjevih »Zgodb sv. pisma«.

Rekli smo že, da je misel na antikno pisavo obćih imen odločno opustila večina našega učiteljstva. In takó je prav! Vsak národ si izkuša oskudno svoje besedišče spopolniti s tujimi apelativi, kateri so mu potem del svojega besedišča. Kaj čudo, če jih izkuša kár najtesneje spojiti z domačim blagom, katero jih napósled popolnoma posrka. Take dobro prebavljene tujke ne samó ne škodujejo národnemu obstoju, temveč národu celó razširjajo duševno obzorje; zató so pa tudi nekako merilo národne naobrazženosti. A národ tisto spajanje tujk z domačinkami pospešuje s tem, da daje tujkam kolikor mogoče domače lice v glasovih in končnicah, izpreminja jim po potrebi spol i. t. d. Takó ravná vsak národ; da ne hodimo dalje, pogledimo zopet k Nemcem, na katere se sklicujemu takó radi. Nemci rekajo Discipin, Universität, Excellenz, Ellipse, Satire, Medicament, Capitel, der (!) Dialect, Paragraph, das (!) Consulat, das ali der Katheder (z.z.ð.ð.z), der Aedil, das Insect, das Verb. — Malokdaj in' le bolj v učenjaški pisavi se tvori i jednina i množina staroklasiški: das Thema — die Themata, poleg die Themen, das Lexicon — die Lexica, das Tempus — die Tem-

pora, das Verbum — die Verba poleg die Verben, das Factum — die Facta, der Terminus — die Termini, a v drugem pomenu der Termin — die Termine. — Toda oblik: »im genetivo, bei den Verbis« i. t. d. se spominjamo samó še iz nemško-latinskih ur na gimnaziji, ko so nam vbijali v glavo lepo ubrane memorijalne verze, n. pr.:

»Die Endung o, or, os, e—r
und e—s, das der Silben mehr
im genetivo zu sich nimmt,
ist für das Männliche bestimmt«.

Torej tudi nemška konservativnost razodeva se samó ondu, kjer se pojavlja lahko, t. j. v pravopisu, ker se nemška azbuka skoro do pičice ujema z latinsko in grško.

Toda »est modus in rebus«; doslednost nas ne tiraj do dosledničarstva! Pravila o slovenski pisavi staroklasiških imen izvestno ne rušimo, ako pišemo tujke, kadar jih rabimo vedoma in hotoma kot tujke, i s pravopisom i v obliki tistega jezika, iz katerega so vzete. Takó delamo zlasti v naslovih in napisih: znana sta slovenska zavoda Collegium Aloysianum in Collegium Marianum; kranjski deželni muzej se imenuje Rudolphinum. V teh slučajih so se prej močno rabile réšice (»«), ki se pa dandanes popuščajo. V šolskih knjigah bodemo torej tudi odslej, kakor dosihdob, čitali pri raznih poglavjih take-le naslove: Verba deponentia, verba defectiva, consecutio temporum, ablativus absolutus i. t. d.

Sedaj še samó nekaj malega o vprašanji, ki se sicer naravnost ne dostaje našega predmeta, toda bi se nam vender utegnilo zastaviti; ne da bi ga hoteli tukaj temeljito rešiti — zató bi trebalo posebne razprave — samó nekaj svojih mislij hočemo povedati v njem. Ugovarjati bi se nam namreč moglo: »Zakaj pa tujkam iz novejših jezikov rajši puščajmo njih obliko in pravopis?«¹⁾ — Glede na nemška lastna imena odgovor ni težak: ne samó jezika, ampak tudi pravopisa nemškega znanje je med nami takó razširjeno, da celó poštena slovenska imena pišemo nemški. Spakovali bi se torej in se delali afektovano nevedne, ako bi Nemcu Schillerju popravljali krstni list, ko imamo med seboj Schinkouzev, Schussniggov, Suppantschitschev i. t. d. — Z lastnimi imeni drugih novejših národov pa je naš národ doslej prihajal v dotiko le malo; saj je znano, da je do najnovejšega časa živel v takó neugodnem kulturnem razmerju, da razven nabožnih knjig skoraj sploh ni čital ničesar. Lahko rečemo, da je bilo preprostemu Slovincu za turških bojov duševno obzorje širše nego poslej pa do našega stoletja. Verjetno je

¹⁾ Prijaznemu g. dopisniku tržaškemu v odgovor: Vaši sodbi o cirilici moremo pritegniti le deloma in mislimo, da niti cirilica ne bi odpravila težkoč, ki nam jih napravlja pisava modernih lastnih imen.

pač, da bi si narod vsa druga lastna imena prirejal po svoje, kakor si je nemška in laška; o tem nam pričajo narodne tvorbe kakor: Indija Komandija (Koromandel), Dolomacija ali Drmacija (Dalmacija), Rim, Jakin (Ankona), Labin (Albona) Nin (Aenona), Plomin (Flanona), Solin (Salona), Skradin (Scardona), Devin (Divona) pr. »Cvetje z vertov sv. Frančiška«, V., 6. Toda takih tvorb je premalo, da bi iz njih posneli za vse slučaje zanesljive glasoslovne zakone, po katerih bi mogli pretvarjati tuja lastna imena ter jim podajati domače lice. Kaj nam torej preostaje, nego rabiti tujko v imenovaniku v izvirni obliki, ki se nam ponuja v našem vsakdanjem berilu — v nemških časnikih, v ostalih sklonih pa pridevamo končnice -a, -ü, -om i. t. d.; mnogi tu rabijo črto veznico, mislèč, da se mora pri lastnih imenih nominativna oblika neizpremenjena kazati v vseh sklonih. Pri imenih, ki se končujejo na samoglasnika e in i, zatikamo zev, ki nastane v zavisnih sklonih, s soglasnikom i: Rudinija, Goetheja, dasiravno so nekateri izkušali bolj po domače pisati Goetheta. Dà, ta raba se je nekaterim pisateljem takó omilila, da so jo raztegnili celó na domačinke — Šukljeja poleg Šuklja — kjer je pa vsekakor neumestna. Narod sklanja krstna imena in priimke na e, ki niso baš redki, takó-le: Tine, Tineta, Rodè, Rodéta i. t. d., in zatrjevalo se mi je, da v Beli Krajini govoré: Šukljè, Šukljéta i. t. d. — Da pišemo novejših tujih narodov imena izvorno, temu je tudi to vzrok, ker bi bila transkripcija nekaterih jezikov, n. pr. francoskega in angleškega, ki imata svoje posebne glasove, silno težka, dà, časih naravnost nemožna. Točne izreke angleških imen ti pa skoro nihče ne vé povedati.

Da pa navzlic vsem težkočam kaže v knjigah, namenjenih preprostemu narodu, tudi novejša lastna imena podomačiti, temu ne oporekamo. V novejšem času seza celó naš seljak pridno po novinah in zlasti rad pozvedava, kaj se godí po širokem svetu; zanimlje ga tudi zunanja politika. Treba mu je čitanje olajšati kolikor možno, plašila pa bi ga ravno množina tujih imen, zabeleženih z neznanim mu pravopisom. Tukaj ubrati pravi pot in utrditi primerno rabo, bodi nalog ónim možém, ki v najnovejšem času izdajajo oskromne, a prekoristne lističe za narod! *V. Bežek.*

Češka književnost.

Piše J. L.

(Dalje.)

Kakó se razvija češka književnost gledé na vsebino knjig, razvidi se iz »Seznam«, katerega je izdalo društvo knjigarskih pomočnikov za leto 1890. Ta »Seznam« kaže: slovarjev, enciklopedijskih in knjigopisnih del

15; bogoslovnih 76; modroslovnih 11; iz državoslovja, pravnštva, politike, narodnega gospodarstva in statistike 83; za zdravnike, lekarnike i. t. d. 66; iz prirodoznanstva 46; za vzgojo, pouk in šolstvo 43; spisov za mladino in knjig s slikami 171; iz staroklasiške književnosti 20; zgodovinskih, mestopisnih, zemljepisnih, potopisnih in národopisnih 71; iz književne in kulturne zgodovine, životopisov i. t. d. 34; iz računstva in računarstva 16; iz tehnologije, merstva, staviteljstva, strojarstva, trgovstva in za obrt 30; za domače gospodarstvo, kmetovalstvo, gozdarstvo, lov, vrtnarstvo, ribarstvo 62; za telovadbo, gasilstvo, vojaščino 14; jezikoslovnih spisov, slovníc in čitank 32; iz leposlovja: a) romanov, novel in pripovedek 247, b) pesmij 53 zvezkov; gledaliških iger, opernih tekstov in solovih prizorov 112; iz lepoznanstva, zgodovine umetnosti i. t. d. 39; koledarjev 79 in drugih prostónárodnih spisov 20; spisov razne vsebine 57. — Skupaj torej okolo 1400 del.

Izmed vseh je leposlovje na prvem mestu s 300 zvezki, na drugem mestu pa so spisi za mladino s 171 zvezki. Značilno in velikega pomena je tudi število 79 koledarjev, ker se jih večina tiska v mnogih tisočih vsakega gesla; na Češkem ni hiše, kjer bi ne bilo koledarja. Največjo važnost moramo vendar prištevati spisom za mladino; tu je začetek, tu je izvir in tudi vzrok vse duševne moči češkega národa! Da se v češki mladini vedno ne budí veselje do čitanja, izvestno bi se národ tolikanj ne trudil nadalje izobražati samega sebe. Kjer je izobraženost, tam so tudi pomočki za blaginjo, in kjer je blaginja, ondu je tudi nezavisnost, rodoljubna požrtvovalnost in misel za politiško slobodo. Le izobražen národ si ohrani svoj obstoj, t. j. svojo národnost — neizobražen národ pa je izobraženemu hlapec, hirajoč v robstvu, dokler napósled ne izumrè.

Kakó vrlo se trudi češki národ za svoje izobražanje, vidi se najbolje iz njega časopisov, sosebno iz strokovnih. Čeških časopisov je izhajalo 1890. leta: 401; izmed njih je bilo 36 z 1 prilogo, 3 z dvema in 1 s tremi prilogami. Do malega vse priloge so bile politiških listov in vsebine gospodarske ali pa poučno-zabavne. Po deželah se delé takó-le: na Češko jih pripada 306, na Moravsko in Sleško 59, na Dunaj 2, na Pariz 1, na Berlin 1 in na Ameriko 32. — Izmed njih je bilo 215 popolnoma strokovnih; ostali so bili večinoma (blizu $\frac{4}{6}$) za obče stvarí in za vsakdanjo politiko, nekoliko ($\frac{1}{6}$) pa za poučno in šaljivo zabavo. Strokovnim listom prištevam tudi 12 perijodiških uradnih listov okrajnih zastopov in c. kr. glavarstev ter 2 ordinarijatna lista, ker to v tem pogledu precěj označuje češko razmerje. Ostali strokovni listi se vrsté takó-le: Listov za bogovestje štejemo 20; za samoupravo 2, pravníških 3, za književnost, znanost in umetnost 6, za prirodoznanstvo 2, za kemijo 1; češki zdravniki imajo 2 lista, lekarniki 1; za matematiko in fiziko je 1, za filologijo 2, za zemljepisje in zgo-

dovino 1, za arheologijo 1, za tehniko 1, za inženere in stavitelje 2. — Uradni list zemljedeljskega sveta za kraljevino češko 1; za gospodarstvo, gozdarstvo, lov, vrtnarstvo in vinarstvo 42, za rejo perutnine 1, za ribarstvo 1, za bučelarstvo 2, za rejo in vadbo psov 1, za domače gospodinje 1. — Vladni list v stvaréh osnovnih šol na Češkem 1, na Moravskem 1; pedagoških listov (za učiteljstvo in za mladino posebej) je 25; list Osrednje matice šolske 1; za glasbo 7; za citriste 1, za gledališke stvari 2. — Za financije 5, za hranilnice in posojilnice 3, za trgovino 1, za trgovsko mladino 1; za obrt sploh 2, za cukrovarstvo 1; društva v podporo uradnikov cukrovarskih 1 za pivovarstvo 2; za málinarje 1, peke 2, mesarje 1, krojače 2, čevljarje 3, stolarje 1, rokavičarje 1, fotografe 1, tipografe 3, mehanike 1, strojarske delavce, ključarje, kovače i. t. d. 1, zidarske delavce 1 in za delavce sploh 9; — za gostilničarje 1, list društva za povišanje tujinskega poseta Prage 1; — dijaška 2, ženski list 1, za človekoljubje (priloga) 1, za obrambo češke národnosti v nemških krajéh na Češkem 1; za vojaščino 1, list dosluživših vojakov 1. — Sokoli imajo 4 liste, gasilci 4, turisti 1, velocipedisti 2, tesnopisci 3, društvo za rezljanje z izrezačo 1, socialni demokratje 2. — Največ časopisov je torej zemljedeljskih, namreč 42; v drugi vrsti je pedagogika z 25 listi, v tretji vrsti pa bogoverstvo z 20 listi.

Da more izhajati toliko strokovnih časopisov čeških, temu vzrok je to, da se je združevanje na Češkem razvilo také kakor morda nikjer drugje na Avstro-Ogerskem. Združevanje je posledica izobraženosti, ta pa pospešuje vsako stroko s tem, da se izdaja strokovne liste, in také ima skoraj vsako češko društvo tudi svoj list, kar je sevéda češki književnosti na veliko korist.

(Dalje prihodnjé.)

L I S T E K.

† I V A N Ž E L E Z N I K A R.

Dné 26. prosinca je umrl po dolgi in mučni bolezni Ivan Železnikar, slovenski pisatelj in urednik „Slovenskega Naroda“. Pokojnik se je porodil v Stiški vasi pri Cerkljah dné 28. grudna 1839. leta, dovršil gimnazijske studije v Ljubljani leta 1859. in potem šel na Dunaj, kjer je tri leta poslušal pravoslovje. Nató je vstopil kot notarski kandidat pri g. notarji Radeji v Slovenski Bistrici in leta 1881. po smrti Jurčičevi prevzel uredništvo „Slovenskega Naroda“. Mimo obilih člankov političke vsebine je pisal v le-tá

časopis „Nedeljska pisma“, ki so se mu časih jako posrečila, poleg tega je bil urednik „Škratu“ in pozneje „Brusu“. Izmed drugih del omenjamo, da je priredil novo izdajo Razlagove „Pesmarice“ in uredil po naročilu upravnega odbora „Národne Tiskarne“ prvi zvezek Zarnikovih zbranih spisov. Tudi našemu listu je bil zlasti prejšnja leta zvest sotrudnik in priobčil dôkaj lepih spisov („Osapska dolina“) in zanimljivih drobnosti („Napoleonove litanije“). Pokojnika sta dičili izredna odločnost in vztrajnost, torej svojstvu, katerih je sósebnó živo treba časnikarju slovenskemu! R. I. P.

Levstikovi zbrani spisi. Lani že smo imeli nekolikokrat priliko govoriti o novi izdaji Levstikovih poezij, katero je po naročilu ljubljanskega knjigarja g. Bamberga pripravljal g. prof. Fr. Levce; v poslednjem zvezku pa smo zabeležili, da sta že izšla prva dva zvezka, obsežajoča Levstikove poezije, in izrekli prepričanje, da slovenski národ sósebnó veselo vzprejme prelepo izdajo, s kakeršno se dosihdob izvestno ni mogla ponášati književnost naša. Nekako navajeni smo sicer že nekaj let, da se nam sléharno leto za praznike podá novo književno darilo, toda na Levstikove poezije smo bili sósebnó radovedni, prvič, ker si iz raztresenih spisov Levstikovih ni bilo lahko môči ustvariti celotne slike pesnikove, drugič, ker se je našlo v njega ostalini obilo nenatisnjene gradiva, in tretjič, ker smo bili uverjeni, da dobimo iz roke g. prof. Levca vsestranski dovršeno delo.

O Levstikovem delovanju se je že tolikanj pisalo baš v našem listu, da ni treba iz nova govoriti o njem. Kdor se vendar želí poučiti, njega opozarjamo na prelepo razpravo, katero je leta 1889. priobčil v našem listu prof. Stritar, in na zanimljivi spis prof. Levca v prvi številki lanskega letnika. Danes izpregovorimo samó nekoliko splošnih besed o Levčevi izdaji, pozneje pa priobčimo o nji nekoliko podrobnejše poročilo.

Skupna izdaja Levstikovih poezij bi bila že sama po sebi jako zaslužno delo, akotudi bi ji ne bile dodane razjasnjujoče opomnje, kakeršne je priobčil prof. Levce. Tolmači pesniških del so čestokrat preučeni in zategadelj presuhoparni, takó da jih preprosti čitatelj niti ne bere, nego da imajo vrednost samó za književnega zgodovinarja. Ne takó tolmač prof. Levčev. Koliko gradiva je nakopičenega v njem, zanimljivega vsakomur, koliko stvarij, ki so bile doslej neznane tudi izobraženemu čitatelju! Kjerkoli se bodo čitale in razlagale Levstikove poezije, ozirati se bode na Levčev tolmač, ki je že sam po sebi nekakšna analiza Levstikovega duševnega in družabnega življenja. Zategadelj ne moremo prehvaliti izdajatelja, da je priobčil te znamenite svoje opomnje, v katerih tič precejšen oddelek književne zgodovine slovenske. Druga prednost je ta, da je pri vsaki pesmi ali pridejan vir, kje je izšla, ali letnica, kdaj je dotično pesem Levstik sam priredil za natisek, po nekod tudi letnica, kdaj je bila ta ali óna pesem zložena; vseh letnic sevéda ni bilo môči dognati. Izvestno nam pritrđi vsakdo, da je stalo urednika mnogo truda in časa, predno je zbral te prezanimljive podatke, kakeršnih ne dobiš v nobeni drugi pesniški zbirki slovenski.

Uredovanje Levstikovih poezij pa je bilo tudi v marsikaterem drugem oziru zamudno in težko delo. Prvič je treba pomisliti, da so bile spisane v dolgi dóbi štiri-desetih let, drugič, da jih je Levstik neprestano pilil in prenarejal, časih celo prevestno, ker je čisto zaradi jednega nedostatnega stika ali verza izpremenil vso pesem, takó da je našel prof. Levce v rokopisih časih po 15 varijant, in tretjič, da je bila Levstikova pisava jako različna. Izdajatelj se je torej moral odločiti za jedno, in sicer kolikor môči dosledno pisavo; da se je ravnal po Levstikovi pisavi v poslednjih letih, to je popolnoma prav. Jedinosti sevéda ni bilo môči dognati popolnoma, saj se niti ne dá doseči v prozi, ako nečemo, da ne zabrišemo óne, rekli bi, lahke róse, katera se bliska na duševnih cveticah sléharnega pisatelja; kakó li hočeš doseči dosled-

nost v poeziji! S strogo formalnega stališča nam res ne ugajajo raznotere oblike, ali to dobroto imajo venderle, da se v njih jasno zrcali pesnikovo hrepenenje po čimdalje višji popolnosti, po formalno in stvarno dovršenih proizvodih. Vse izpremembe Levstikove pač niso bile kaj srečne; marsikaj nam prija bolje v prvi obliki nego v poslednji. Poglejmo samo »Ubežnega kralja«, jedno najlepših balad slovenskih! To pesem je Levstik naravnost izpridil, pesniško lepoto je žrtvoval jezikovni čistoti, in odkritosrčno rečemo, da bodemo vselej rajši čitali »Ubežnega kralja« takšnega, kakor je izšel v »Glasniku«, nego takega, kakor ga je napósled izpremenil pesnik sam! —

Prof. Levce je razvrstil pesmi takó-le: V prvem zvezku čitamo poleg uvoda 121 pesmij, izmed katerih 53 še ni bilo natisnjenih, nató 11 ód in elegij, med njimi 4 nenatisnjene; 38 sonetov (28 nenatisnjenih) in končno 29 romanc, balad in legend (9 nenatisnjenih). Skupno podaja torej prvi zvezek dvesto različnih poezij, izmed katerih je malone polovica vzeta iz pesnikovih rokopisov. — Drugi zvezek prinaša 19 otročjih iger v péseňcah, 23 različnih poezij (6 nenatisnjenih), 44 zabavljic in pušic (24 nenatisnjenih), znano satiro »Jéža na Parnáse« z dodatno, doslej nenatisnjeno pesmijo »List iz Olomuca«, potem obsežno, tudi nenatisnjeno satiro »Ljudski Glas« in končno prevod kraljedvorskega rokopisa, ki je izšel že leta 1856. v posebni knjižici. Skupaj torej razven napósled navedenih večjih pesniških del 86 poezij, izmed teh 31 nenatisnjenih. Oba zvezka podajata preko tristo poezij, iz česar se vidi, da je bil Levstik sploh najplodovitejši pesnik slovenski. Od teh tristo poezij dobra tretjina še ni bila nikjer natisnjena.

Že površen pogled ti kaže, kakó mnogostransko je bilo delovanje pesnika Levstika. Sedaj ti zapoje nežno liriško pesem, sedaj epiško, précej nató ti izpusti perečo puščico, kakeršnih nahajaš samo še v Prešérnu. Krasne stvari sploh beremo v Levstiku, in sicer toliko, da se ni lahko odločiti, katera pesem je lepša od druge. Beri óne presrčne »Otročeje igre v péseňcah« in beri nato veličastno pesem »Sovražnikom«; beri ódo »Bog« in potem pesmi, katere je zložil Levstik ljubljenci svojega srca — iz kratka: odprl knjigo, kjerkoli hočeš, povsod se bodeš čudil silnemu nasprotju, katero se pojavlja v njega čustvovanji; težko ti je verjeti, da je to vse spisaló jedno peró! Zató je upravičena sodba, da Levstik ni samo najplodovitejši pesnik, nego tudi pesnik najobsežnejšega duševnega obzora, jednako dičen lirik, epik in satirik! —

Gledé na vse to, kar smo povedali, lahko rečemo, da sta pričujoča zvezka Levstikovih poezij sploh jedna najlepših zbirk, kar jih imamo. Pregledujé skupno pesniško stvarjanje pokojnega pesnika, vidimo šele, kolika škoda je bila, da je Levstiku zastala, nikoli pa usehnila pesniška žila, dasi je njega drugo delovanje neizrecno spešilo razvoj naše književnosti. Levstiku pesniku gré prav tako častno mesto kakor Levstiku kritiku in jezikoslovcu, in zato smo prav živo hvaležni prof. Levcu, da nam je podal to kritiški urejeno zbirko. — Pohvaliti je treba tudi prekrasno zunanjo obliko, ki bi bila na čast sléhami katerikoli tiskarni. Takih knjig se pri nas ne tiska mnogo! Ceno posamičnim zvezkom smo navedli že zadnjič, zatorej danes samo še želimo, da bi občinstvo slovensko dejanski priznalo trud izdajateljev in požrtvovalnost založnikovo. Pri nas, hvala Bogú, še ni izumrlo veselje do prave poezije, in takšno pravo poezijo nahajamo baš v spisih Levstikovih, katere torej iz nova priporočamo kar najtopleje.

Pegam in Lambergar. Povest. Spisal *dr. Fr. D.* V Ljubljani, 1891. Založila »Matica Slovenska«. Tiskala Blasnikova tiskarna. 187 stránij. — Takó je popolni naslov zgodovinski povesti, ki je izšla v VI. zvezku »Zabavne knjižnice«, katero izdaja naša »Matica.« Gospod pisatelj je zajel snov svojega dela iz zgodovine celjskih grofov, ki sploh podaja obilo hvaležnega gradiva slovenskim pripovedovalcem, in sicer jo je zajel

iz one dôle, ko so se različni velikaši potezali za dedščino poslednjega celjskega grofa Urha, katerega so leta 1456. Ogrji ubili v Belem Gradu. Cesar Friderik III., vdova grofa Urha, kneginja Katarina, kralj Ladislav Posmrtnik, vsi so si svojili celjsko grofijo, dasi bi po dedni pogodbi z leta 1443. pripadla glavarju habsburške rodovine, kadar bi izumrl rod celjskih grofov. Veliko, lahko rečemo, največjo oblast je imel takrat vojskovodja umrlega grofa, Jan Vitovec, ki se je sicer boril v imeni kneginje Katarine, skrivaj pa roval proti nji in skrbel zlasti za svojo slavo in svoj dobiček. Velike zmede so vladale tedaj po krájinah slovenskih; nekaj plemičev je ostalo pri Vitovci, med njimi sosebno silni Ostrovhrar z Galenberga, nekaj pa se jih je ločilo od njega, n. pr. Krištof Lambergar, graščák na Črnelem, dobro četrť ure od Doba na poti proti Kamniku. Zgodilo se je celo, da je Vitovec hotel ujeti cesarja, katerega je bil povabil v Celje, in ga je končno še oblegal v celjskem gradu. Tedaj je poslal cesar po pomoč na Kranjsko, in plemstvo naše se je res vzdignilo proti oblastnemu »Pehajmu« = Pegamu Vitovcu, na čelu mu Krištof Lambergar. Posrečilo se je kranjski vojski osloboditi cesarja. Kralj Ladislav je v tem času umrl, kneginja Katarina se je morala umekniti na Krško, katero ji je cesar odkazal za vdovščino, in Vrtovec sam je naposled služil cesarja ter se toli hrabro boril zánj, da ga je Friderik iz hvaležnosti povzdignil za grofa Zagorskega in bana slovenskih deželá.

Na tej zgodovinski podlagi je spisana povest »Pegam in Lambergar.« Priznati moramo, da je nje »fabula« izumljena prav srečno; tudi je zvršena tako zanimljivo, da odložiš knjigo iz teška, predno je ne prebereš. Kakor smo že namignili, Pegam ali »Pehajm« (Čeh) je vojskovodja Vitovec, proti kateremu hiti mladi junak Krištof Lambergar na boj, kakor póje znana národna pesem slovenska. Osebe so risane jako spretno in jasno; tudi jih ni več, nego jih je neizogibno potrebno. Resna dóba zahteva sevédla resnih ljudij, in takšni so iz večine vsi, kar jih slika pisatelj; skrbel pa je tudi za zastopnike neprisiljenega humorja, kakeršna sta n. pr. krčmar Tomaž Ložar in Belčev Janez. Sosebno se zanimlje čitatelj za mladega oskrbnika Gregorja, kateremu je odmerjena celo večja naloga nego Lambergarju samemu, in za nežno, jako simpatiško Tajdo, netjakinjo gorenjegrajskega meniha Benedikta. Njiju ljubezen je opisana tolikanj nežno, da v slovenski književnosti nimamo dosti takšnih popisov. Dobro pogojen je Ostrovhrar, nekdanji zaročenec Krištofove sestre Ane, juuak, ki se je tolikanj zaljubil v Vitovca, da je ostavlil nevesto svojo; prija nam tudi to, kako pisatelj riše Vitovca samega in njega razmerje proti kneginji Katarini. Srečno je opisauo življenje v gorenjegrajskem samostanu, živo tudi obleganje celjskega gradu, iz kratka: ko čitaš vse te dogodbe, resnično ne véš, kaj je strogo zgodovinskega in kaj je izmišljenega. Opomnili bi samo to, da je povest po nekod nekoliko nejasna, ali samo na prvi pogled, zakaj zasledili nismo nikjer, da bi se ne razvijala po logiških zakonih; za površnega bralca sevédla ni pisana. Tehnika je res vzgledna, in prav iz tega razloga se bere povest jako gladko — prednost, s katero se baš ne ponašajo vse povesti slovenske!

Dasí torej vsebini ni očitati ničesar, nego moramo glasno izreči, da je povest resnično lepo delo, omeniti moramo venderle, da nam jezik ne prija povsod. Pravilen je sicer iz večine, ali lahko bi bil g. pisatelj marsikaj zasukal drugače. Najprej smo zasledili hibe proti besednemu redu. Pri nas je sedaj obča razvada, da se n. pr. pomožni glagol tudi v preprostih stavkih postavlja za glagolom; zlasti beremo to v politiških naših časopisih. Tudi v »Pegamu in Lambergarji« čitamo stavke kakor »Na dvorišči stala st a že konja« (10), »In poleg te žalosti zginjala je njena« (21), »Vse pohišstvo kazalo je« (27); podobnih konstrukcij vidimo jako mnogo. Sploh niso enklitike povsod razpostavljene pravilno: »Oh, da bi mili Bog ne dal mi učakati tistega dne« (13); »in zidala

in podirala mu gradove (21); »potem pa šel z Jernejem poklonit se opatu (26); »da je bil Gregor tako slab politik in tako brezuspešno upiral se njeni logiki (37). Podobne stvari so tudi druge. — Pisatelj rabi glagole z napačnimi predlogi, ali pa celo rabi predloge tam, kjer jih nikakor ni treba: »Hudovala sta se nad možaki (36); »prihrula divja vojska v tiho dolino nad mirni samostan (41); »vedno bode odločnost gospodovala nad neodločnostjo (44); »Strijca je prisilil smeh nad tako čudnim razumevanjem (57); »da je ona popolnoma nedolžna nad tem napadom (106) i. dr. Pogrešno je reči: skrivati (se) pred kom (121, 126) namesto samó skrivati (se) komu. Neslovenski so družilniki kakor »zapaziti s tiho zadovoljnostjo (41), odhajati z veselim prepričanjem (65) i. t. d. Ponajveč se dadó izraziti ali s prislovnimi določili z delžniki ali, torej: na tihem zadovoljen, veselo prepričan; takisto bi bilo stavek »z največjo natančnostjo jej je moral povedati (99) popraviti také-le: »kar naj natančneje . . . Prav takó se ne moremo ogrevati za družilnike kakor z zavezanimi očmi in zamašenimi ušesi, s solznimi očmi, z ginjenim srcem i. t. d. Ali bi ne kazalo v takih primerih rabiti rodilnika: zavezanih očij, zamašenih ušes, solznih očij, ginjenega srca? — Dvojina roki, ustni se nam vidi prisiljena; sicer pa tudi pisatelj sam ni dosleden, ker piše lica, z rameni. Zapazili smo tudi nekaj nepotrebnih dostavkov: postopati okrog, obrniti se proč, vrstiti in boriti se med seboj, govoriti, šaliti se, šepetati med seboj; »po sobi . . . je hodil gospodar zamišljen sem ter tja (84); glave skupaj stiskati; proč vreči, proč goniti i. t. d. — Glagola odstraniti se, oddaljiti se sta izvestno nemška; dalje čitamo obdajati nam, obkoljati, obkrožati, dopadati se nam, prijati, ugajati, podati se (z največjim dopadanjem! 33), podati se, postati (werden), prestati (nam. prebiti). Pravilni niso izrazi kakor z jedno besedo; nam. iz kratka, občudovati, obžalovati nam. čuditi se, žalovati po kom ali čem; sredstvo nam. pomoček; goljufan nam. prevarjen, osleparjen; manjkati nam. pogrešati, nedostajati ali kakó drugače; par dnij, parkrat, par trenotij . . . nam. nekoliko, nekolikokrat. Poleg nekaterih manjših pogreškov čitamo stavke: »Koliko tisoč ljudi stori smrt (156) nam. umrje; »Kako si ima tolmačiti to in ono (55), »da proti upornikom nobeno postopanje (prav: ravnanje) ni krivično (123).

Zakaj navajamo vse to? Zató, ker se v tolikanj lepi knjigi, kakor je »Pegam in Lambergar« strinjaj oboje: lepa vsebina in lepa oblika! Tedaj bi je bil še veselejši vsak čitatelj: óni, ki jo bere samó zaradi zabave, in óni, ki ljubi poleg zabavne vsebine dovršen, blagoglasen jezik! — Iskreno želimo, da bi nam »Matica Slovenska« skoro zopet podala kaj takega, kakor je »Pegam in Lambergar«!

Poezije. Zbirka lirinih pesem, fantazij, humorističnih balad, rapsodij, satir, pripodob, basnij, prislovic, epigramov, balad in junaških pesem. Zložil: *Fran Andrejevič Zakrajski*. V Gorici 1891. Založil Anton Jeretič. Tiskal A. M. Obizi. 144 str. — Nasemu listu je jako ljubo, kadar more pohvalno oznanjati proizvod domače književnosti, toda o tej knjigi kár ne moremo reči priporočilne besede. Dandanes smo vendar že napredovali takó, da nam ne more biti odločilen rodoljubni namen, iz katerega kdo pošlje knjigo v dézel; pesništvo naše mora do dobra zahvaljati strogo kritiko, da se je popelo do denašnjega stališča. V teh najnovejših pesmih pogrešamo vsega, kar smemo in moramo pričakovati od dobrih pesmij, in dasi obeta g. pisatelj mnogo v naslovu, mi nismo našli ničesar. Liriške pesmi niso liriške, humoristiške balade so vse drugo, samó ne humoristiške, satire so brez sléharnega žela, pristnega epigrama nismo našli nobenega, junaške pesmi niso niti senca pravih junaških pesmij. Obsirno ne moremo utemeljevati svoje sodbe, ker nam je prostor pretesen, samó v obče še izpregovorimo

nekoliko besed. Ko smo čitali nekatere pesmi, zdelo se nam je, da nam zvení samega Koseskega jezik na uho: »Kjer umira solnca žgoči pik«, »V me ni meril trpkih domov lok«, »Zibnejo mi v nič, pozabe rop«, »In s pustih holmov čuje se tulba sivih pás«, »Notranjega je Savel znak prepira«, »Lažnjivega naj strela govoruna« (sic!), »Ostril je brambe pik«, »Pripravljen koj v kolenopad«, »Vsake obzirbe prost razvname se«, »Sproži cevkovrat«, »Prehitel si, pustivši v dvomu brige«, »On v groznem hlačetresu nič ne čini«, »Ukačem o prikazni čeljust se stegne v pas«, »Spočeto grof za šalo pod himbe skrije lub«, »Kdor hoče jo objeti, naj v sulčbi skusi dlan« i. t. d., i. t. d. Glasno in slovesno moramo ugovarjati, da bi se dandanes še takó grozno mučil jezik slovenski! — V izrazih in podobah ni pisatelj nikakor izbirčen: »V divjem krohotu prokleta hiti« (Turek namreč), »Za hrbtom mu Drenjci pokažejo fige«. »Prokleta bolha«, »Prokleta baba«, »A zdajci nastane krohot, se z baše ropot«, »Kar iz golid naravno rumeni sok ti žro« (!), »In kakor Ugolina v Pizi že zrem se v kaši«, »A da-si zel je sad filozofuha«, »Pač grenke so človeku sreče fige«, »Ogromnih oslarij si tužna priča«, »Sadje najbolj zrelo ne pade samo v žrelo«, »Da bi spet napokal se«, »Ker osmolil si je gobec«. Koliko je še drugih trivijalnostij, katerih niti ne omenjamo! — Stiki so po nekod jako slabi, pevska mera ni povsod izbrana kaj srečno. Zakaj beremo toliko pesmij v nibelunski meri, ko je vendar jasno kakor beli dan, da ne prija našemu jeziku? — Iz kratka: ako se pisatelju njega proizvodi res zdé taki, »da ga mora biti resna volja, oti je pozabljenja,« mi mu ne pritrjujemo. Najboljše, kar sploh čitamo v knjigi, to je prevod Heinejevega »Belsazarja«, ali še ta ni takšen, kakeršnega smemo zahtevati po vsi pravici. Omenjamo še, da kazí knjigo mimo vsega drugega premnogo tiskovnih pogrškov, ki bi se bili lahko odpravili brez vsakega truda. Žal nam je, da moramo toli ostro soditi knjigo Zakrajskega, ali naloga leposlovnemu listu je vendar ta, da vestno in nepristranski poroča o proizvodih, kateri se mu pošiljajo na ogled!

Nauk, kako zasajati vinograde z ameriškimi trtami, da jih trtna uš ne more uničiti. — Ta knjižica, katero je po naročilu deželnega odbora kranjskega spisal g. *Rihard Dolenc*, vodja deželne vinarske, sadjarske in poljedelske šole na Grmu, podaja v drugem natisku najpotrebnejše nauke, kakó je zopet zasaditi vinograde, uničene po trtni uši. Knjižica je spopolnjena po najnovejših izkušnjah, pojasnjuje jo tudi 25 slik. Cena?

»**Pavliha**«. Slovenci smo že imeli jako mnogo šaljivih listov, uredovanih kolikor toliko srečno, ali dolgo ni izhajal nobeden, in ko je zamrl, nihče ni posebno jokal po njem. Novo leto nam je zopet prineslo nov humoristiški list »Pavliha«, kateri bode izhajal 15. in 30. dan vsakega meseca, tiskal pa se bode v Trstu. Izdajatelj in odgovorni urednik mu je g. *Šimen Jak*. Prva številka, ki se nam je poslala na ogled, obseza dôkaj šaljivega berila, žal, da le malo ali nič izvirnega, in nekoliko podob, izmed katerih pa je óna »Slovenci o Božiči« do cela ponesrečena. »Pavliha« veljá za vse leto 4 gld. Ali bode njega usoda boljša od usode njegovih prednikov, to bodemo šele videli; žeteli bi bilo vsekakor.

Pesmi S. Jenka. Prejeli smo dopis, čegar zmisel je ta, da bi se priredila nova izdaja Jenkovih pesmij, ker je prva izdaja že davno pošla; vánjo naj bi se vzprejele sevéda tudi nenatisnjene pesmi iz Jenkove ostaline. — Takšna izdaja je izvestno živo potrebna, in zató drage volje priobčujemo te vrstice. Govorili smo o tej stvarí tudi z g. Giontinijem, ki je svoje dni kupil Jenkove pesmi, in ker se g. Giontini ne upira novi izdaji, zató je upati, da se nam vendar — dasi ne précej — v lepi obliki podadó poezije jednega najboljših pesnikov slovenskih.

Dr. Th. Elze, Zur Geschichte der Reformation in Krain. Znani protestantski župnik in raziskovalec reformacijske dôbe na Kranjskem je priobčil v zadnjem zborniku

„Jahrbuch der Gesellschaft für die Geschichte des Protestantismus in Oesterreich“ (XII. Jhg. IV. Heft) kratko poročilo o povratku Primoža Trubarja na Kranjsko leta 1561. To poročilo je Trubar sam sestavil in je pripravil za natisek v podobi „letečega lista“. Naslov mu je: „Kurze Erzählung, wie dem Pr. Trubero auf seiner Reise in Land Chrain ergangen und was ihm im Anfang seines Berufs daselbst begegnet, etc. etc. 61 strani.“ Nad ta naslov je zapisala tuja roka že v XVI. stoletji: „Neue Zeitungen, was sich in Land Krain zu Laibach mit Primo Truber und Polydoro Propst und mit andern in Monat Junio und Julio dieses 61 Jahrs hat zugetragen.“

Poročilo pripoveduje, da je odpotoval Trubar dne 9. junija iz Uracha in prišel dne 22. junija čez Koren na Kranjsko. Dne 23. junija je prišel na Bled, kjer je ostal tudi nastopnega dne in propovedoval v grajski kapeli. Dne 25. junija je došel v Kranj. Tukaj mu je svetoval „Herr von Eckh“, naj nikar ne hodi dalje v Ljubljano, ker sta deželni glavar in škof ljubljanski dobila ukaz, naj zaprečita Trubarju povratek v Ljubljano. Vender se je Trubar odločil, da odjezdi dne 26. junija (v četrtek) proti mestu, rekši: „Wenn ich heute nicht gen Laibach käme, würden die gutherzigen Christen betrübt und sorgen, ich fürchte und fliehe das Kreuz und die gottlosen würden gestärkt in ihrem bösen Vornehmen wider mich.“ Dve miljii sta mu prišla naproti stari deželni pisar Matevž Khlombner in mestni svetovalec Luka Zweckhl, pol milje pa mu je prijezdilo naproti okolo dvajset vitezov. Četrtil milje pod Ljubljano (torej koncem Šiške) ga je pričakoval „ein Haufen Männer und ehrbarer christlicher Frauen und Jungfrauen.“ Trubar je razjahal, in zbrani protestantje so ga vzprejeli solznih očij. Ko je prijezdil v mesto, zatrobil je začetkom le jeden piskač („Thürmer“) s stolpa na gradu na pozavno. Ko pa je prišel v stanovanje k trgovcu Andreju Forestu iz Istre, tedaj so vsi štirje mestni piskači „mit Schalmei und Trometen Te Deum laudamus mit vier Stimmen, ganz wohl und künstlich, länger denn eine Viertelstunde geblasen.“ Isti čas, ko je prišel Trubar v Ljubljano, umrl je generalni vikarij in korar Nikolaj Škofic, katerega so drugi dan pokopali, ne da bi se bil kaj meščanov ali meščank udeležilo pogreba.

Deželni stanovi so izročili Trubarju špitalsko cerkev (v sedanjih Lingerjevih ulicah) in mu ukazali, naj propoveduje na sv. Petra dan nemški. Ker je bil takrat ravno sejem, prišlo ga je tudi nad 40 duhovnikov poslušat, in Trubar je govoril takó, da mu tudi „papisti“ niso mogli kaj očitati. Pozneje je propovedoval v špitalski cerkvi vsako nedeljo slovenski in razlagal evangelije in katekizem, vsak četrtek pa nemški. Vender ni bil gotov svoje službe, ker ni védel, kaj odloči o njem Njega Veličanstvo cesar.

Na konci tega poročila pripoveduje Trubar, kakó je škof sodil prošta Polidora iz Montagnane zaradi konkubinata. Iz te sodbe in še nekaterih drugih podatkih o generalnem vikarji Škofici je móči jasno spoznati cerkveno in nraavstveno razmerje v Ljubljani okolo srede XVI. stoletja.

S. R.

Slovensko časopisje. Starodavne naše »Novice« so nastopile svoj 50. tečaj, nekoliko prenovljene po obliki in vsebini. — Celovski »Mire«, katerega je ustanovil pokojni Andrej Einspieler, in čegar krepki glas vztrajno dramatično koroške Slovence, izhaja od novega leta v večji obliki namesto po dvakrat po trikrat na mesec: dne 10., 20. in 30. vsakega meseca. Za imovitejšje rodoljube velja 2 gld., za menj imovite pa 1 gld. 50 kr. na leto. — Mariborski »Slovenski Gospodar« je tudi povečal svojo obliko, cena pa se mu je znižala na 2 gld. 50 kr.

Muzejsko društvo. Na obilo obiskanem zboru dne 13. prosinca je predaval g. prof. Julij Wallner o »Kranjski in Primorski v začetku avstrijske nasledstvene vojske.« Vlada je sklicala dne 6. kimovca 1741. leta notranje avstrijsko obrambeno komisijo v Gradec, da osnuje deželno brambo in zavaruje mejne prehode. Kranjski stanovi se iz

prva niso udeležili zborovanja, češ, vsaka dežela ukreni, kar je potreba za nje obrambo in varstvo. Odrekli so za vojsko zunaj dežele vsako davščino v pridelkih, ker itak plačujejo vojni davek. Za mnoge planinske prelaze ob meji bi bilo treba mnogo vojakov, katerih ni mōči nabrati v deželi; sōsebno nevarno bi bilo kmetom dajati orožje v roke; sploh ni mōči resno braniti dežele. Voljnjeji so bili stanovi, ko so se Štajerci in Korošci posebe obrnili do njih; spominjaje se starega tovarīštva izza turških vojsk, obetal so za tri mesece (kimovec, listopad in gruden) vojni prispevek po 3000 gld., toda izrecno so si izgovorili, da se kranjski podložniki »ex ratione politica« ne smejo jemati v vojake. Navzlic temu je vlada vendar dognala, da je bil iz Kranjske poslan v graško obrambno komisijo zastopnik grof Andrej Danijel Barbo, katerega sta spremljala aktuar Francīšek Julij pl. Wiesenfeld in vpisovalec Miklav Malič. Toda vezalnega poblastila ni imel; samō dolžan je bil, o vseh važnih obravnavnih stvarēh po brzovestnikih poročati v Ljubljano.

Dočim se je v Gradci posvetovala komisija, kakō bi zastopila Bavarcem in Francozom pot na Štirsko, pretila je Avstriji na jugu druga še večja nevarnost. Vlada je dobila od različnih stranij vest, da namerja špansko-napoljsko brodogve napasti avstrijsko obalo, ki je bila skoro popolnoma brez obrambe. Natō skliče vlada v začetku l. 1742. poseben shod v Ljubljano, da bi osnovala obrambo avstrijskega obrežja in primorskih dežel. V mestih s pristanom ni bilo malone nobenih vojnih potrebščin, niti topov, niti smodnika; utrdbe in okopi, vse je bilo propalo. Tržaški mestni glavar, grof Seyfried Herberstein, opozoril je prvi vlado na nedostatnost obrambnih priprav in predlagal, naj se ustanovī majhno bojno ladjeve in utrdi obala. Za varstvo tržaške luke je nasvetoval, naj se zgradiita dva dolga pristaniška jezca, ki bi zapirala tujim ladjam pot v luko. Dalje je predlagal, naj se hitro osnuje deželna bramba, tako imenovana »cernida«, katero so primorske dežele že imele iz davnih časov. Delila se je primorska cernida na 4 stotnije (na tržaško, devinsko, avstrijsko-istersko in hrvaško), takisto goriška (na tolminsko, goriško, kraško in gradiško). Po načrtu generalnega majorja barona Keila naj se vzprejemajo v cernido samō mōžje od 20.—40. leta; prevelike stotnije naj se razdelē v manjše čete od 20—30 mōž. V vsaki vasi naj jih vadijo desetniki ob nedeljah in praznikih v orožji; zato so oproščeni vsake tlake. Tudi naj se uvēde streljanje v tarčo kakor v nemških alpskih deželah. Vse vaje nadzirajo za to imenovani častniki; pri pouku naj se rabi deželni jezik. — Ko so v tem napoljski korzarji drzno plenili po Jadranskem morji in avstrijskim in drugim trgovcem jemali ladje — med poškodovanci je bil tudi kranjski trgovec Zois — ustanovila je vlada korzarsko flotilo, da zabrani razbojništvo na morji in zasede utrjena mesta. Pri tem so jo sosebno podpirali tržaški trgovci in Senjani, da bi se odškodili za uplenjene ladje. Nekatera mesta so dobila celo dovolilne liste, da smejo pod habsburško zastavo jemati in pleniti sovražne trgovske ladje. — Naposled je govoril g. predavatelj o vladnem načrtu, po katerem naj bi Avstrija in Anglija skupno napadli Napolitansko. V ta namen je oborožila vlada 8 ladij, in to ladjeve je prvikrat zaplulo dnē 2. vēlikega srpana 1742. leta, združilo se z angleškim in odplulo ž njim pred Genovo. — To velezanimljivo predavanje, katero so poslušalci živahno pohvalili, kazalo je, kako težavno je bilo vladi dobiti izdatno pomoč od posameznih dežel v nevarnih časih, dalje je predavatelj dokazal, da je bilo za Avstrijo nujno potreba prestrojiti upravo in vojaštvo v jednotnem zmislu, ako je hotela vztrajati poleg jednotno urejenih držav.

A. Kaspret.

Slovensko gledališče. Meseca prosinca so se predstavljale do malega zgolj igre, o katerih smo že poročali, torej zadošča, ako jih samō zabeležimo. Dnē 1. prosinca se je igrala veseloigra „Strijc bogatin“, dnē 3. prosinca burka „Pojdimo na

Dunaj¹⁴, dne 6. prosinca veseloigra „Popolna žena“ in opereta „Mesečnica“, dne 10. prosinca pa burka „Slovenec in Nemeč“. Kar se dostaje te burke, dovoljeno nam bodi venderle nekoliko besed. Naša misel je taka, da takšni proizvodi nikakor ne sodijo na naš oder, zakaj vrednosti prvič nimajo prav nobene, nego bijejo naravnost dobremu ukusu v obraz, drugič pa je tudi naše slovensko razmerje popolnoma drugačno, nego je morda kje na Češkem; trd slovenski gospodar v nas ne najema nemških hlapcev in dekel nikoli in nikjer. Česar ne pretirava neslana igra sama, to so slastno pretiravali naši igralci, da se moramo res kar najodločneje upirati takšnim predstavam. Bodisi, da se je igrala burka že pred leti; takrat je bila morda upravičena, ker je bila dramatika slovenska še na slabšem, nego je dandanes, ali sedaj je dobrih iger, resnično lepih salonskih iger, na izbiro, in po teh je treba sezati, saj jih ni dobiti kaj težko!

Dne 17. prosinca se je predstavljala šaljiva igra „Strijček“, ki je itak znana slovenskemu občinstvu iz prejšnjih časov, dne 24. prosinca pa so se igrali privkrat „Vragovi zapiski“. Veseloigra v treh dejanjih. Francoski spisala Etienne Arago in Paul Vermond. Preložil —. Le-tá veseloigra ima sicer dôkaj preprosto ali jako srečno snov; mimo tega je izvedena toli izborna, da je zanimala občinstvo od prvega prizora do zadnjega. Glavno nalogo je imel g. *Borštnik*, na čegar korist je bila ta predstava. Občinstvo ga je odlikovalo takoj pri nastopu in tudi večkrat pozneje pri odstrtem pozorišči, dokaz, kakó splošno se cenijo njega izredne zasluge za našo dramatiko. Tudi druge naloge so bile v dobrih rokah, razven naloge *Valentinove*, o kateri g. *Perdan* zopet ni znal nič besedice. Kaj čuda, ako je torej popolnoma izpridil najefektnješe prizore! — „Vragovi zapiski“ se izvestno ohranijo na repertoarji slovenskega gledališča, in mi samó še želimo, da bi se jim pridružilo še mnogo takih veseloiger!

Improvizacija Ivana Mažuraniča. Pod tem naslovom je prinesel „Vienac“ o velikem pesniku „Cengić-age“ in spopolnitelji Gunduličevega „Osmana“ drobno črtico, katera se nam zdí toli zanimljiva, da podajamo iz nje vsaj važnejše stvari. Leta 1843. pred praznikom sv. Jurija so se zbrali, kakor že večkrat prej, v gostilni, zajedno kavarni Čeha Černega na stari Harmici, sedaj Jelačićevem trgu, mladi ilirski književniki Ivan Mažuranič, Demeter, Stanko Vraz, Uzarevič, Babukič, Niemčič in Bogović, mimo njih mladi grof Gjuro Erdödy. Razgovarjali so se o književnih delih domačih in tujih pisateljev, končno pa je Stanko Vraz obrnil pogovor na sonet in dokazoval, da se tudi v hrvaščini dadó zlagati dobri sonetje, ne da bi pesnika težile metriške spone; zajedno je poudarjal, kakó bi bili baš lepi sonetje na diko mladi književnosti ilirski. Vsi mu pritrđé, in nekdo vpraša, ali si upa kdo takó rekoč zvezanih rok na podane stike zložiti sonet. Bogović zdajci na listek zapiše nastopne stike: *voda, meni, voda, sjeni — pada, izmieni, zgoda, stieni — glasi, stoji, časi — moji, da si, tvoji*. Družba pozove Ivana Mažuraniča, naj pri tej priči zloži sonet s temi stiki in takó dokaže, da se sonetje lahko zlagajo v blagoglasnem jeziku hrvaškem. Mažuranič se nasmehne, vzame listič s stiki, pregleda jih in napiše ta-le sonet:

Kud teče Drava, Sava, Kupa voda,
Liep narod živi, blag i srodan meni,
Liep i blag narod hrvatskoga roda,
A živi u strašnih još predsudá sjeni.

Što mu s početka Bog i narav pada,
Sad tudjin teži, svojim da izmieni;
I da nanese huda i kleta zgoda,
Na goloj bi nam bilo umriet stieni!

Na domorodni još zanose glasi
 I domavine bolji dio stoji,
 A ufat valja, dvč' ée i bolji časi.

Dan Gjurdjev slave nad vse versi moji,
 I s toga, Gjuro, vazda zdravo da si,
 (A s tobom, brate,) prijatelji tvoji!

Ko je Mažuranić prečital ta sonet, živo so vzklikali prijatelji, mehki Bakubić pa je zaplakal od radosti in sreče. Grof Erdödy je naročil šampanjca, da z žarno kapljo poslavé „Gjurjev dan“ in njega dičnega slavitelja. — Omeniti je še, da besede v poslednjem verzu „A s tobom, brate“ niso Mažuraničeve. Dotični listek je namreč ob robu natrgan, in prvo polovico poslednjega verza je spolnila druga roka. — „Veseliho bi nas in zajedno tudi mnoge druge Hrvate“, pravi „Vienac“, „ako čim prej učakamo popolno izdajo Mažuranovičevih književnih del. Nikoli ni prerano ponatiskovati dela takšnih veleumov!“

Novi grobovi. Nedavno je umrl ruski pisatelj *Konstantin Nikolajevič Leontjev*, čegar dela se jako cenijo v književno-politiških krogih. Bil je plemič kaluške gubernije, zvršil na moskovskem vseučilišči zdravniške studije in deloval za krimske vojske v kerški bóhnici. Od leta 1887. je živel zgolj književnosti Leontjev je prepotoval ves iztok, kjer je nabiral snoví za svoja dela. Važnejši spisi so zbrani v moskovski izdaji pod naslovom: »Vostok«, Rossija i Slavjanstvo«, rade se pa čitajo tudi njega povesti iz novogrškega življenja.

V Parizu je umrl dné 19. grudna m. l. *Aleksander Chodžko*, poljski pesnik in pisatelj, poslednji osebni prijatelj Mickiewiczzev, v 88. letu dóbe svoje. Služil je delj časa za uradnika pri ruskemu poslanstvu v Teheranu in pri konzulatu v Gilanu na južnem bregu Kaspiškega morja. Ker ondotno podnebeje ni ugajala njega zdravju, šel je najprej v London, potem v Pariz in bil po Mickiewiczzi imenovan za profesorja slovaških književnostij v Collège de France. Bolj nego pesnik sloví Chodžko po drugih delih. Imenujemo zlasti spise »De la litterature sacrée chez les Slaves«, francoski prevod národnih pesmij maloruskih, »Specimens of the popular poetry of Persia«, »Etudes philologiques sur la langue Courdée«, »Legendes slaves du moyen age«, »Grammaire paleoslave suivie des textes paleoslaves.« Naslednik Chodžku v Collège de France je znani profesor Louis Léger.

Frančišek Vogl, češki skladatelj in profesor na konservatoriji praškem, umrl je dné 30. grudna l. l. na Kraljevih Vinogradih v 70. letu dóbe svoje. Porodil se je dné 20. malega srpaña 1821. leta v Vroutku, okraji Zateškem, studiral na praškem konservatoriji in že devetnajstleten mladenič vzbudil občo pozornost s krasnim svojim baritonom v operi »Così fan tutte.« Pozneje je čestokrat nastopal v Mozartovih operah na praškem odru. Skladatelj Vogl sloví zlasti po svojih skladbah »Cigani« (le-tá skladba je tudi dobro znana in omiljena slovenskim pevskim zborom), »Vltava«, »Dřím otcovský« in »Přída vlastenecká«, izmed katerih so nekatere že popolnoma národne. Pred 20, 30 leti ni bilo na Češkem nobene pevske slavnosti, kjer bi se ne bili zlasti Voglovi »Cigani« peli in poslušali sosebno navdušeno. Dobro znan je tudi njega zbor »Povzbuzení k tanci.«

Hrvaško gledališče je zadela bridka izguba: dné 30. grudna je umrl za kapjo, baš ko se je predstavljajal Mosenthalov »Ivanjev dvor«, véliki umetnik in ljubljenec hrvaškega občinstva *Šandor Sajević* v 49. letu dóbe svoje.

Dné 2. prosinca t. l. je umrl v Varšavi slavist *Jožef Perwolf*, profesor carskega vseučilišča v Varšavi, češki in ruski pisatelj. Porodil se je leta 1841. v Čimelicah na

Češkem, dovršil gimnazijo v Pisku in potem studiral filozofsko fakulteto v Pragi. Leta 1864. je bil imenovan za asistenta pri knjižnici Češkega muzeja, leta 1869. pa za arhivarja temu zavodu. Leta 1871. mu je bila podeljena stolica zgodovine in književnosti slovanske na vseučilišču v Varšavi. V letih 1861.—1871. je bil sourednik Kobrovega naučnega slovnika in pisal vánj mnogo člankov o politiški in književni zgodovini národa poljskega in ruskega. Preselivši se v Varšavo, proučeval je kár najpridneje zgodovino obeh teh národov in v poslednjih letih izdaljal v ruskem jeziku veliko delo »Slavjane«, katerega so doslej izšle tri knjige. V njem je hotel pokazati bistveni značaj slovanskega duhá in zgodovino slovanske ideje, kakor se kaže v književnosti národov slovanskih. Dela žal ni zvršil, vender pa so na srečo našli popoln rokopis četrte knjige, katero skoro izdadó njega varšavski tovariši. Perwolf je bil iskren Slovan, ki pa je znanstveno kritiko družil s pravim rodoljubjem. Njega smrt je velika izguba za všo znanost slovansko.

Dné 4. prosinca je umrl v Gorici znani pisatelj nemških veselih iger *Julius Rosen*, porojen Čeh. Njega pravo ime je bilo Nikolaj Duffek. Porodil se je dné 3. listopada 1833. leta v Pragi, bil do leta 1866. v državni službi, pozneje pa je bil dramaturg Karlovega gledališča na Dunaji. Izmed njegovih iger so nekatere preložene tudi na slovenski jezik.

V Pragi je umrl dné 11. prosinca arhitekt *Frančišek Schmoranz*, ravnatelj državne umetno-obrtne šole praške. Schmoranz je bil jeden najboljših arhitektov avstrijskih, só-sebno odličien poznavalec orijentnih zlogov. Delj časa je bival v Siriji, Palestini in Egiptu, bil celó dvorni arhitekt egiptovskega khediva in zvršil po njega naročilu mnogo lepih staveb. Na dunajski razstavi leta 1873. je zgradil egiptovski paviljon; mimo tega je imenovati škofijsko palačo v Zadru in v egiptovskem zlogu zgrajeno kopelj v Krapini. Pri konkurzu za zgradbo novega Češkega muzeja je dobil drugo darilo. Leta 1885. je bil imenovan za ravnatelja umetno-obrtni šoli v Pragi in se je mnogo trudil, da se je ta zavod povzdignil do denašnje višine.

Nova češka opera. V minulem meseci se je predstavljala v češkem národnem gledališču nova komična opera v treh dejanjih »Viola«, katero so po Shakespearaji spisali Adler, Schubert in Novohradský, uglasbil pa *Karl Weis*. Opera je popolnoma uspela, in kritika neobično hvali nadarjenost mladega skladatelja.

Bolgarski almanah se bode imenovalo novo zanimljivo delo, ki bode letos izhajalo v Sređci. To bode nekakšna enciklopedija; prvi zvezek bode obsežal 70 do 80 pól. Izdajateljji so P. A. Petrov, T. K. Ljubinov, Sv. Ivović in Kozma Georgiev.

„Slavjanskaja Muza“. Kakor čitamo v »Vienci«, izšla je s tem naslovom v Peterburgu zbirka ruskih prevodov iz raznih pesnikov slovanskih. Vánjo so vzprejete tudi pesmi slovanske, in sicer jedna Prešérnova in šest Gregorčičevih. Na konci ima knjiga kratke životopisne črtice o vsakem pesniku in pisatelji, čegar pesmi ali spise obseza. Prejeli je nismo, torej tudi ne moremo natančneje poročati o nji.

Grof Lev Tolstoj je izrekel, da smé vsakdo prevajati njegova dela, ne da bi mu bilo treba plačevati kaj nagrade. Takisto prepušča vse óno, kar bi odslej spisal in izdal. Povod tej izjavi Tolstega je to, da se mnogi pisatelji obračajo do njega z vprašanji, ali smejo ta ali óni njegov proizvod prevésti in izdati v tujem jeziku.

Listnica. F. Č—č. (»Pozimie«):

»Li vidite, kakó se vsiplje
Iz neba doli beli sneg?«

Da, vidimo in radi Vam potrjujemo, da se vsiplje doli iz neba in da je bel.

»Z odejo težko že zagrinja
Visoki hrib in nizki breg.«

Kako značilna je ona drobna besedica »že«! Pripoveduje nam, da niste še kar nič mislili na sneg, in sedaj — sedaj že res zagrinja s »težko« odejo ne samo visokega hriba, ampak tudi nizki breg. To je resnično žalostno!

»Po snegu tjà samoten hodim,
In glej, srcé mi je težko —«

kaj pak, verjamemo, sneg brésti res ni prijetno —

»In solze mi rosijo lice —«

tolikanj hudo pa menda vender še ni! —

»Ko nánjo mislim, oh, na njo!«

Prosimo Vas, nikar ne mislite nánjo, vsaj v snegu ne, in dobro bode vsem skupaj, Vam in nam! Dalje Vas sevéda nečemo in ne utegnemo spremljati po snežni stezi. Srečen pot! — J. S. (»Pesem ptica«):

»V noči méni razcvetela
Pesem se je v dnú srcá,
Zdaj podnevi pa zletela
Križemsvet bo pesem tá.

Krila hitra bo razpela
Čez goré, doline trí,
In naravnost bo zletela
Kakor ptica k ljubici.«

Naravnost k ljubici? Motite se, predragi gospod, zletela bode naravnost k nam — v koš! — F. J. S. Zadnjikrat izrekamo danes, da brezimnih stvari ne priobčujemo; ako hočete, da izpregovorimo o poslanih pesmih, povejte nam svoje ime. Drugič niti več opominjali ne bodemo nikogar, nego vrgli dotično pošiljatev v koš. — F. B. na D. Na Vaše vprašanje odgovarjamo, da priobčimo že v prihodnji številki daljšo jako zanimljivo humoresko »Kolesarjeva snubitev« iz peresa gosp. Janka Kersnika. — P. v S. Ne-zrelo. — R. S. (»Utrinki«): Deklé — svetlé; nébi — tžbi, to niso rime. Poslana pesem je nerabna. — Vsem drugim gospodom, ki so nam poslali pesmi in druge spise na ogled: Sproti res ne moremo presojeti vsega, kar prejemo; prosimo torej nekoliko potrpljenja.

„Ljubljanski Zvon“

Izhaja po 4 pole obsežen v veliki osmerki po jeden pot na mesec v zvezkih ter stoji vse leto 4 glđ. 60 kr., pol leta 2 glđ. 30., četr leta 1 glđ. 15 kr.

Za vse neavstrijske dežele po 5 glđ. 60 kr. na leto.

Posamezni zvezki se dobivajo po 40 kr.

Izdajatelj **Janko Kersnik**. — Odgovorni urednik **dr. Ivan Tavčar**.
Upravništvo »Národna Tiskarna« Gospodske ulice št. 12. v Ljubljani.

Tiska »Národna Tiskarna« v Ljubljani.